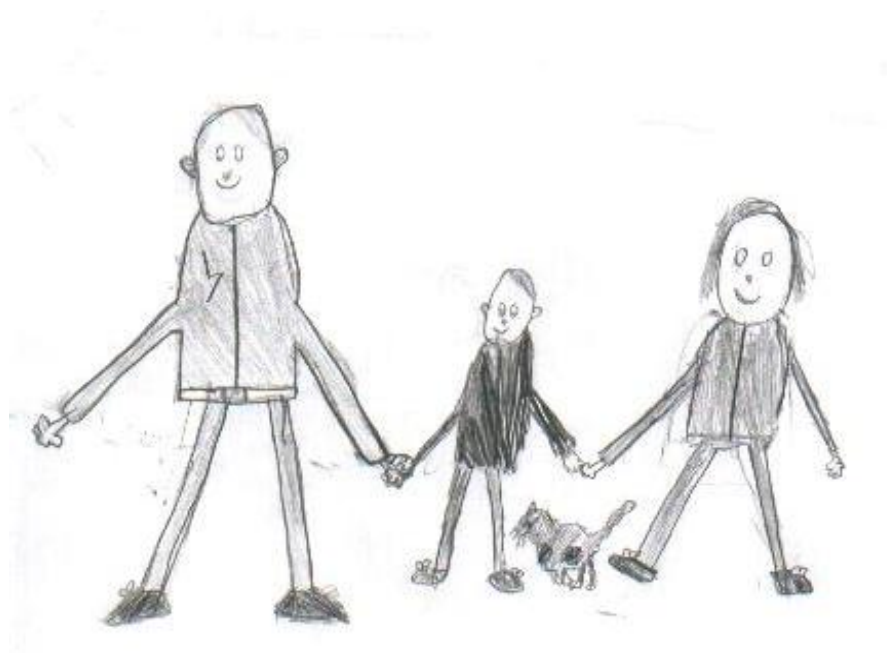

KÄDESTÄ PITÄEN

Työntekijöiden kokemuksia vauvaperheiden sijoituksesta Alavanmäen perhetukikeskuksessa

Merja Kiminki

Mirka Miinalainen

Opinnäytetyö, Kevät 2010

Diakonia-ammattikorkeakoulu,

Diak Itä, Pieksämäki

Sosiaalialan koulutusohjelma

Sosionomi (AMK) +

Lastentarhanopettajan

kelpoisuus

*"Ihanan
haastavaa työtä,
joka päivä tykkään
entistä enemmän.*

*Minusta
toi hirmu hyvän lisän tämä,
että nää perheet tuli,
nyt en, niinku ossais,
niinku ajatellaakaan,
et ne lähtis,
vaikkakin ne on niin
äärettömän haastavia
ja oikeesti raskaita välillä,
mutta ehkä se sit
myös antaa,
kun se kerta ottaa"*

Katkelma haastattelusta

TIIVISTELMÄ

Kiminki Merja & Miinalainen Mirka. Kädestä pitäen. Työntekijöiden kokemuksia vauvaperheiden sijoituksesta Alavanmäen perhetukikeskuksessa. Pieksämäki, kevät 2010. 62 sivua. 2 liitettä. Diakonia-ammattikorkeakoulu, Diak Itä Pieksämäki, Sosiaalialan koulutusohjelma, Sosionomi (AMK) + lastentarhanopettajan kelpoisuus.

Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää työntekijöiden kokemuksia vauvaperheiden sijoituksesta Alavanmäen perhetukikeskuksen vauvalassa. Opinnäytetyö toteutettiin neljän tutkimusongelman pohjalta, joissa selvitettiin työntekijöiden kokemuksia: vauvaperheiden sijoituksen tavoitteiden toteutumisesta, vauvaperheiden vanhempi-lapsisuhteesta, yhteistyöstä vauvaperheiden vanhempien kanssa sekä kehittämismahdollisuuksista vauvaperheiden kanssa työskentelyyn. Opinnäytetyö toteutettiin yhteistyössä Alavanmäen perhetukikeskuksen vauvala-osaston henkilökunnan kanssa.

Opinnäytetyö toteutettiin kvalitatiivisena tutkimuksena. Tutkimusmenetelmänä käytettiin teemahaastattelua. Haastattelut toteutettiin kahdeksalle vauvalan ohjaajalle helmikuussa 2010. Haastattelut teemoiteltiin teema-alueiden mukaisesti sisällönanalyysia apuna käyttäen.

Opinnäytetyössä kävi ilmi, että vauvaperheille suunnatut tavoitteet ovat toteutuneet melko hyvin ja kaikki vauvaperheet ovat hyötäneet sijoituksesta. Työntekijöiden mielestä vanhempi-lapsisuhteeseen vaikuttavat vanhemman omat taustat, lapsuus sekä päihde- ja mielenterveysongelmat. Sijoituksen aikana vauvaperheiden vanhempi-lapsisuhte on muuttunut paremmaksi. Yhteistyö vauvaperheiden vanhempien kanssa koettiin avoimeksi ja toimivaksi, mutta ajoittain yhteistyö nähtiin myös haasteellisena. Työntekijöiden kokemuksiin vauvaperheiden sijoituksesta vaikuttivat perhekohtaiset erot sekä perheiden sitoutuminen sijoitukseen. Vauvaperheiden kanssa työskentely on melko uusi työmuoto, joten kehittämistä on etenkin resurssien kohdentamisessa.

Asiasanat: lastensuojelu, vauvaperheet, sijoitus, varhainen vuorovaikutus, kiintymyssuhdeteoria, vanhemmuus, kvalitatiivinen tutkimus

ABSTRACT

Kiminki Merja & Miinalainen Mirka.

By the Hand. Employees' Experiences of Placing Families with Babies in Alavanmäki Family Support Center.

62 p., 2 appendices. Language: Finnish. Pieksämäki, Spring 2010.

Diaconia University of Applied Sciences, Degree Program in Social Services, Degree Bachelor of Social Services + Kindergarten Teacher Qualification.

The aim of this thesis was to study the employees' experiences of placing families with babies in Alavanmäki family support center. The thesis was based on four research problems, which dealt with the employees' experiences of fulfilling the goals of placing families with babies, parent-child relationships in families with babies, teamwork with the parents of families with babies and development possibilities of working with families with babies. The thesis was executed in collaboration with the staff of the baby care unit in Alavanmäki family support center.

This thesis was executed as a qualitative study. Theme interviews were used as a research method. The staff members of the baby care unit were interviewed in February 2010. The interviews were themed according to the theme areas with the help of content analysis.

The results of this thesis indicated that the goals were fulfilled quite well and every placed family with a baby benefitted from the placing. In the employees' opinion parent-child relationship was affected by the parent's own background, childhood, drug problems and mental problems. The placing improved the parent-child relationship. The teamwork with the parents was considered open and functioning, but from time to time challenging. The experiences of placing families with babies were affected by differences between families and the commitment of the families. Working with the families with babies is a rather new work method, therefore there is a lot of development to be done especially in allocating the resources.

Keywords: child welfare, families with babies, placing, early interaction, attachment theory, parenthood, qualitative search

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO	7
2 LASTENSUOJELU LÄHTÖKOHTANA VAUVAPERHEIDEN SIJOITUKSELLE	8
2.1 Lastensuojelulain tarkoitus	8
2.2 Avohuollon tukitoimet	9
2.3 Koko perheen sijoituksen lähtökohdat	9
2.4 Koko perheen sijoitus.....	10
2.5 Työskentely vauvaperheiden kanssa	11
3 VAUVAN JA VANHEMMAN VÄLISEN VUOROVAIKUTUKSEN TUKEMINEN	11
3.1 Kaikki alkaa kohdusta.....	11
3.2 Vuorovaikutuksen merkitys vauvalle.....	12
3.3 Vauvan kokemukset osana varhaista vuorovaikutusta.....	13
3.4 Varhaisen vuorovaikutuksen tukeminen	14
4 KIINTYMYSSUHDE VAUVAPERHEEN ELÄMÄSSÄ.....	15
4.1 Varhaisesta vuorovaikutuksesta kiintymyssuhteeseen.....	15
4.2 Kiintymyssuhteiden kirjo	16
4.3 Kiintymyssuhteet vauvan elämässä	17
4.4 Kiintymyssuhde mukana lapsen kasvussa	18
5 VANHEMMUUS OSANA LASTENSUOJELUA	18
5.1 Vanhemmuuden määritelmä	19
5.2 Vanhemman rooli vauvaperheessä.....	19
5.3 Vanhempi-lapsisuhde	20
5.4 Vanhemmuuden tukeminen	21
5.5 Työmenetelmät vanhemmuuden tukena	22
5.6 Työmenetelmien käyttö.....	23
6 AIKAISEMPIA TUTKIMUKSIA AIHEESTA	23
7 ALAVANMÄEN PERHETUKIKESKUS TOIMINTAYMPÄRISTÖNÄ.....	26
7.1 Vauvalan toiminta-ajatus ja toiminnan periaatteet.....	26
7.2 Vauvalan toiminnan tavoitteet	27
7.3 Vauvaperheen sijoitus	27

7.4 Vauvaperheiden sijoituksen tavoitteet	28
7.5 Vauvalan toimintamenetelmät	28
8 TUTKIMUSONGELMAT	29
9 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	30
9.1 Kohderyhmän valinta	30
9.2 Tutkimusmenetelmä	30
9.3 Tutkimusaineiston keruu	31
9.4 Tutkimusaineiston käsittely ja analysointi	32
9.5 Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys	32
10 TUTKIMUSTULOKSET	34
10.1 Vauvaperheiden sijoituksen tavoitteiden toteutuminen	34
10.2 Sijoitettujen vauvaperheiden vanhempi-lapsisuhde	38
10.3 Yhteistyö vauvaperheiden vanhempien kanssa	41
10.4 Kehitysideoita vauvaperheiden kanssa työskentelyyn tulevaisuudessa	44
11 JOHTOPÄÄTÖKSET	46
11.1 Tutkimustulosten johtopäätöksiä	46
11.2 Vertailua aikaisempiin tutkimuksiin	50
12 POHDINTA	51
12.1 Luotettavuuden ja eettisyyden tarkastelua	51
12.2 Opinnäytetyöprosessi	52
12.3 Jatkotutkimusaiheet	54
LÄHTEET	56
LIITTEET	60
Liite 1. Saatekirje vauvalaan	60
Liite 2. Teemahaastattelurunko	61

1 JOHDANTO

Vauvan syntymä on vaihe, jossa perheen arki saattaa ajautua kaaokseen jo lyhyessä ajassa. Vauvan ongelmat eivät voi odottaa seuraavaa ajanvarausaikaa, vaan apua ja tukea on saatava tarvittaessa. Suurissa vaikeuksissa oleva vauvaperhe tarvitsee nopeasti riittävää tukea, jolloin koko perheen sijoitusta tarjoava lastensuojelulaitos on oikea paikka perheelle. (Törrönen 1998, 25.) Nykyään perheillä on yhä moninaisempia ongelmia, jolloin lapsen hoito ja kasvatusta voivat jäädä toissijaiseksi. Ympäri vuorokauti- sella koko perheen sijoituksella tuetaan vanhempien voimavaroja, sillä vanhempien jak- saminen ja arjessa selviytyminen heijastuu suoraan lapsen hyvinvointiin. Työntekijöillä on haasteena tukea vanhemmuutta, sekä vahvistaa vauvan ja vanhemman välistä vuoro- vaikutusta, sekä turvallisen kiintymyssuhteen muodostumista. (Vauvalan perehdytys- kansio 2009.)

Opinnäytetyömme tarkoituksena on selvittää työntekijöiden kokemuksia vauvaperhei- den sijoituksesta Alavanmäen perhetukikeskuksen vauvala-osastolla. Työmuoto osastol- la on melko uusi, ja näin ollen halusimme yhdessä vauvalan henkilökunnan kanssa sel- vittää, millaisena työskentely vauvaperheiden kanssa on koettu ja kuinka sitä voisi jat- kossa kehittää. Valitsimme kyseisen aiheen, koska olemme molemmat kiinnostuneita lastensuojelun parissa tehtävästä työstä ja uskomme tutkimuksestamme olevan hyötyä vauvaperheiden kanssa työskenteleville ammattilaisille. Työmuotoa on myös tutkittu melko vähän ja toivomme, että tutkimuksestamme on hyötyä työn toteuttamisessa ja kehittämisessä.

Opinnäytetyömme pohjautuu lastensuojeluun, joka antaa vauvaperheiden kanssa tehtä- välle työlle lähtökohdan ja perustan. Käsittelemme myös vauvaperheiden sijoitusta, varhaista vuorovaikutusta ja kiintymyssuhdetta sekä vanhemmuutta. Tutkimuksemme teoria pohjautuu vauvala-osastolle sijoitettujen vauvaperheiden kanssa tehtävän työn tavoitteisiin. Lapsen kaksi ensimmäistä elinvuotta muodostavat lapselle koko elämän- mittaisen tukipilarin, jonka pohjalta lapsella on mahdollisuus kasvaa ja kehittyä täysi- painoiseksi aikuiseksi. (Gerhardt 2007, 15). Vauvaperheen tukeminen on siis ensiarvoi- sen tärkeää niin lapsen kuin vanhemmankin kannalta.

2 LASTENSUOJELU LÄHTÖKOHTANA VAUVAPERHEIDEN SIOITUKSELLE

Suomessa lastensuojelua on ollut jo vuosisatoja. Tämän päivän lastensuojelu on merkitykseltään kuitenkin melko erilaista kuin 1700-luvulla. Entisaikaan lastensuojelu keskittyi huolehtimaan turvattomista ja orvoista lapsista, kun taas nykyään lastenkoteihin sijoitetaan tuskin ollenkaan orpoja. Ensimmäinen lastensuojelulaki laadittiin vuonna 1763, jossa painotettiin kotiin annettavaa hoitoa ja tukea. (Pulma & Turpeinen 1987, 18.) Nykyään lastensuojelulakia uusitaan useammin ja nykyinen lainsäädäntö painottaa ennaltaehkäisyä ja varhaista puuttumista. Lapsen oikeuksista on alettu puhumaan vasta viime vuosikymmeninä, sillä lapsen etua ei tunnettu isäntävallan aikaisessa Suomessa. (Pulma & Turpeinen 1987, 54.) Lapsuuden merkitys on muuttunut, kuin myös perheen. Nykyaikana perhemalli on erilainen ja lapsen halutaan olla lapsi mahdollisimman pitkään. Vanhemmuus koetaan haastavana ja vanhemmuuden tukeminen on yksi suurimmista avohuollon tukitoimenpiteistä.

2.1 Lastensuojelulain tarkoitus

Suomessa lastensuojelulaki määrittelee lasten oikeuksia ja velvollisuuksia. Lain lähtökohtana on, että lapsen hoito ja kasvatusta ovat vanhempien vastuulla. Yhteiskunnalla on kuitenkin vastuu lasten hyvistä kasvuolosuhteista ja siitä, että vanhemmilla on saatavilla tukea lasten kasvatukseen. Lastensuojelun tarpeesta puhutaan silloin, kun lapsesta ei pidetä riittävän hyvää huolta. Lastensuojelussa lapsen etu on aina ykkössijalla. (Taskinen 2007, 14.) Rätty kertoo, että nykyisen lastensuojelulain tarkoituksena on puuttua perheen tilanteeseen mahdollisimman varhaisessa vaiheessa, jolloin voidaan ehkäistä ongelmien syntymistä. Viranomaisten on valittava käytettävissä olevista toimenpiteistä lievin mahdollinen tapa puuttua perheen ongelmiin ja avohuollon tukitoimia käytetään hyvinkin laajasti. Lapsen huostaanotto on aina viimesijainen toimenpide, jolloin perhetä pyritään tukemaan ja auttamaan ensisijaisesti avohuollon tukitoimien avulla. (Puonti, Saarnio & Hujala 2004, 85.) Avohuollon tukitoimet on kuitenkin katsottava riittävän mahdollisiksi ja lapsen edun mukaiseksi. (Sosiaaliportti 2008).

2.2 Avohuollon tukitoimet

Opinnäytetyömme tutkimuskohteemme on Alavanmäen perhetukikeskuksen vauvala-
osasto ja sinne avohuollon tukitoimella sijoitetut vauvaikäiset lapset sekä, heidän toinen
tai molemmat vanhempansa. Tämän vuoksi käsittelemme tutkimuksessamme vain avo-
huollon tukitoimia lastensuojelun osana. Lastensuojelulain § 34 mukaan avohuollon
toimenpiteisiin on ryhdyttävä, mikäli 1) kasvuolot vaarantavat tai eivät turvaa lapsen
kehitystä ja terveyttä, tai 2) jos lapsi omalla käyttäytymisellään vaarantaa terveyttään tai
kehitystään. Tukitoimia suunniteltaessa, lapsen etu on aina ensisijainen. Tukitoimien
tarkoituksena on lapsen myönteisen kehityksen edistäminen ja tukeminen. Avohuollon
tukitoimien keskeisenä periaatteena on vanhempien tukeminen lapsen kasvatuksessa.
Tukitoimissa otetaan huomioon kaikki lasta hoitavat henkilöt ja työskentely perustuu
vanhemman ja yli 12-vuotiaan lapsen suostumukseen. Tukitoimien on oltava suunni-
telmallisia ja vastattava perheen ja lapsen yksilöllisiin ja tilannekohtaisiin tarpeisiin.
Avohuollon tukitoimien edistymistä seurataan henkilökohtaisen asiakassuunnitelman
avulla. (Lastensuojelulaki 2007.)

2.3 Koko perheen sijoituksen lähtökohdat

Vauvan syntymä on vaihe, jossa perheen arki saattaa ajautua kaaokseen jo lyhyessä
ajassa. Vauvan ongelmat eivät voi odottaa seuraavaa ajanvarausaikaa, vaan apua ja tu-
kea on saatava tarvittaessa. Suurissa vaikeuksissa oleva vauvaperhe tarvitsee nopeasti
riittävää tukea, jolloin koko perheen sijoitusta tarjoava lastensuojelulaitos on oikea
paikka perheelle. (Törrönen 1998, 25.)

Koko perheen sijoitukseen kohdennettu työ on lähtöisin ensi- ja turvakotien historiasta
1940-luvulta lähtien. Ensimmäinen ensikoti aloitti toimintansa sodan aikana vuonna
1942. Ensikotien liitto perustettiin vuonna 1945. Ensikotien tehtävä 1940-luvulta 1970-
luvulle oli tukea aviottomia äitejä ja heidän lapsiaan. Vähitellen ensikodit alkoivat toi-
mia lastensuojelulaitoksina, joissa entistä useammalla vanhemmalla todettiin moninaisia
ongelmia, kuten mielenterveysongelmia, päihdeongelmia tai laaja-alaista epävarmuutta
vauvan kanssa elämisessä. (Törrönen 1998, 22–24.) Ensikodeista lähti ajatus, että lap-
sen hoidon rinnalla otetaan huomioon myös vanhempien voimavarat ja tukeminen.

Lastensuojelulain § 11 mukaan kunnan on huolehdittava siitä, että ehkäisevä lastensuojelu sekä lapsi- ja perhekohtainen lastensuojelu järjestetään sisällöltään ja laajuudeltaan sellaiseksi, kuin kunnassa esiintyvä tarve edellyttää. (Lastensuojelulaki 2007). Tukimuodot tulee suunnitella niin, että perhe kokee saavansa niistä apua ja tukimuotojen on turvattava lapsen hyvinvointi. Yksi tukimuodoista on koko perheen sijoitus perhe- tai laitoshoittoon. (Taskinen 2007, 42.) Lapsi voidaan sijoittaa vanhempiensa tai vain toisen vanhemman kanssa kuntouttavaan perhetoimintaan tai laitoshuoltoon. Koko perheen sijoituksessa tarkoituksena on, että lapsen hoidosta ja huolenpidosta vastaa lapselle läheinen aikuinen. (Räty 2007, 209.) Etenkin pienten lasten kohdalla vanhempien ja lapsen välistä suhdetta pyritään ylläpitämään mahdollisimman pitkään.

2.4 Koko perheen sijoitus

Koko perheen sijoituksesta on tullut viime vuosikymmeninä osa kuntien järjestämää lastensuojelua. Sijoitus perustuu aina vapaaehtoisuuteen ja jakson tarkoitus on olla kuntouttava. Perhekuntoutusta tarjoavat esimerkiksi ensi- ja turvakodit, lastensuojelun yksiköt sekä erilaiset päihdepalvelut. Myös hankkeet ovat aktiivisia tarjoamaan koko perheelle kuntoutusta. Kuntoutus tapahtuu aina laitosympäristössä ja näin ollen erottuu kotona tehtävästä avohuollon työskentelystä. Perhekuntoutusta käytetään myös perheen jälleenyhdistämistarkoituksessa, jossa tarkoituksena on turvata perheen turvallinen yhteen paluu lapsen edun mukaisesti. Suomen lastensuojeluyksiköissä harvemmin sijoitetaan koko perhe samaan aikaan. Esimerkillisenä edelläkävijänä pidetään Tampereen Kissanmaan perhetukikeskusta. Perhetukikeskuksella on oma perheosasto, jonka palveluihin kuuluvat vanhemmuuden arviointi, perhekuntoutus ja kriisipäivystys osastojaksoineen. (Sosiaaliportti 2008.)

Perhekuntoutusta pidetään tehokkaana apuna ja sitä käytetään usein huostaanoton lakkautusmuotona. Perhekuntoutuksessa tarjotaan perheelle suunniteltua ja tavoitteellista kuntouttavaa toimintaa. Kuntoutuksen tavoitteena on lapsen kasvuolojen turvaaminen, vanhempien tukeminen kasvatustehtävässä ja perheen omien voimavarojen vahvistaminen. Kulmakivinä toiminnalle on perheen välisen vuorovaikutuksen tukeminen erilaisin menetelmin, arjen taitojen harjoittelu ja säännöllisen elämänrytmin vakiinnuttaminen.

Perhekuntoutuksen kokonaistavoite on selvittää, onko lapsen kotona asuminen turvallinen ja hyvä ratkaisu. Mikäli kuntoutuksen aikana yhdessä todetaan, että kotona asuminen ei ole hyvä ratkaisu, pyritään löytämään lapselle sijoituspaikka. (Sosiaaliportti 2008.)

2.5 Työskentely vauvaperheiden kanssa

Vauvaperheiden kanssa tehtävä työ tarjoaa ohjausta, tukea, erilaista toimintaa vauvan ja vanhemman kanssa sekä vanhempien omien voimavarojen etsimistä. Työskentelyssä seurataan myös vauvan ja vanhemman vastavuoroisuutta ja yhdessä toimimista. Työssä korostetaan varhaisen vuorovaikutuksen merkitystä vauvan ja vanhemman välisessä suhteessa. Vauvaperheiden kanssa tehtävällä työllä pyritäänkin parantamaan ja lisäämään vauvan ja vanhemman välistä vuorovaikutusta. Vauvalla on syntymästään alkaen kyky ja tarve olla vuorovaikutuksessa vanhempiensa kanssa, jonka kautta vauva opettelee elämänsä perustaitoja. (Sosiaaliportti 2009.)

3 VAUVAN JA VANHEMMAN VÄLISEN VUOROVAIKUTUKSEN TUKEMINEN

3.1 Kaikki alkaa kohdusta

Varhainen vuorovaikutus alkaa jo lapsen ollessa kohdussa. Äiti ja lapsi käyvät keskustelua ruumiillisessa muodossa, jolloin äiti kuuntelee lapsen potkuja ja sydänääniä. Lapsi puolestaan tunnustelee kohdusta käsin ääniä ja ympäristöä johon syntyy. Vanhemmat aloittavat prosessin vanhemmaksi tulemisessa jo saadessaan tiedon vauvan tulosta. (Kuosmanen 2009, 22.) Siltala kertoo, että vanhemmat käyvät läpi monenlaisia tunteita vauvan odotuksen aikana. Lapsen syntyessä mielikuvat voivat romuttua tai päinvastoin tukea varhaista vuorovaikutusta. (Niemelä, Siltala & Tamminen 2003, 19–25.) Vanhemmilla on mielikuvia siitä, miten he hoitavat lastansa ja millainen lapsi on. Mielikuviin tulee väistämättä vanhempien kokemus omasta menneisyydestään. Äiti ja isä siirtävät omia varhaisen vuorovaikutuksen kokemuksia tulevaan lapseensa. Tietoisesti van-

hemmat myös pohtivat kasvatusta, arvoja ja kokemuksia, mitä haluavat lapselleen antaa omasta lapsuudestaan. (Kuosmanen 2009, 22.)

Siltalan mukaan (2003, 19–25) jotkut vanhemmista eivät muista mitään omista vuorovaikutussuhteistaan. Traumaattisia kokemuksia ei haluta muistaa, mutta ne voivat tulla esiin vanhemman ollessa lapsensa kanssa. Varhaiseen vuorovaikutukseen voi liittyä pelkoja sekä traumoja ja käsittelemättöminä asiat voivat tulla esille vuorovaikutuksessa lapsen kanssa. Äiti ei esimerkiksi saata kestää vauvan itkua, koska hän haluaa olla hyvä vanhempi lapselleen, mitä hänelle itselleen ei koskaan oltu. Pelot ja viha vauvaa kohtaan voivat syntyä jo raskausaikana. Kun vanhemmat konkreettisesti tuntevat, että vauva on tuloillaan, voivat he kokea sen ahdistavaksi ja tuhoavaksi. Näissä tilanteissa vanhemman tukiverkosto on tärkeä, jotta vanhemman mielikuvat vauvan tulosta saadaan käsiteltyä positiiviseen suuntaan. Neuvolat ja muut tukiverkostot tekevät tärkeää työtä ennaltaehkäistäkseen vauvan ja vanhemman välistä epäonnistunutta vuorovaikutussuhdetta.

Siltala toteaa, että lapsen ja vanhemman välisessä vuorovaikutuksessa on tärkeää, että vauva pääsee etsimään vuorovaikutusta äidistään heti syntymänsä jälkeen. (Niemelä yms. 2003, 27). Tällöin vauva oppii heti syntymästään asti olemaan kontaktissa äitiinsä ja tietää, että äidiltä saa tukea. Lapsi syntyykin maailmaan virittyneenä ja valmiina aistimaan ympärillään tapahtuvia asioita. Vauva tarvitsee vuorovaikutusta ja pyrkii itse katseillaan ja kosketuksellaan hakemaan kontaktia äidistään. Varhainen vuorovaikutus syntyy yhteisistä arjen hetkistä, joita vauvaperheen arjessa on paljon. Syöttäminen, nukkuttaminen ja vaipan vaihto ovat osaltaan luomassa varhaista vuorovaikutusta ja äidin ja lapsen välistä ihmissuhdetta. (Tamminen 2004, 46–47.)

3.2 Vuorovaikutuksen merkitys vauvalle

Varhainen vuorovaikutus on lapselle ensiarvoisen tärkeää. Viime vuosina varhaisen vuorovaikutuksen merkitystä lapsen aivojen toiminnalle on tutkittu entistä enemmän ja nykytietämyksen perusteella voitaisiin mahdollisesti ehkäistä lapsen vaurioituminen ja vaurioitumisen siirtäminen omiin jälkeläisiinsä. Gerhardt vertaa ihmistä talon rakennukseen, jossa tärkeintä ovat talon perusteet. Ihmisen perustuksiksi lasketaan raskaus ja

vauvan kaksi ensimmäistä elinvuotta. Tässä ajassa muodostuu lapsen ”sosiaaliset aivot”, ihmisen tunne-elämän tyyli ja tunneperäiset voimavarat. Puhuttaessa ennaltaehkäisystä, apua on suunnattava siihen vaiheeseen, jossa vaikutus näkyy parhaiten. (Gerhardt 2007, 13–15.) Vauva tarvitsee vuorovaikutusta kasvaakseen täysipainoiseksi aikuiseksi. Vauva ei pystyisi kasvamaan ilman läheisten ihmisten läsnäoloa. Vauvan aivot eivät välttämättä kehity ikätason vastaavalla tavalla, jos vauvalla ei ole oikeita kehitysolosuhteita. Vauvan syntyessä hänellä on geneettinen perimä ja temperamentti, mutta kasvatuksesta johtuen jokaisesta lapsesta kasvaa erilainen, oma yksilönsä. (Gerhardt 2007, 30.)

Siltala kertoo vauvan ja vanhemman välisen vuorovaikutussuhteen muodostuvan vastavuoroisuudesta. Vauvan äännellessä äidin tulee huomioida hänet juuri oikealla hetkellä, ei liian myöhään, eikä liian aikaisin. Näin vauva oppii tuntemaan, että hänet huomioidaan. Samalla vauva oppii olemaan vastavuoroisuudessa äitinsä kanssa. Kun hänellä on nälkä ja hän itkee, äiti huomioi vauvan hädän ja antaa vauvalle ruokaa. Nopeasti vanhemmat oppivat tunnistamaan vauvansa hädän tarpeen, välillä kyse on väsymyksestä, toisinaan turvallisuuden tunteesta. (Niemelä yms. 2003, 26.) Vastasyntyneen itku aiheuttaa ihmisissä tapahtumien ketjun ja vauva ymmärtää kuuluvansa elolliseen maailmaan. Tamminen kuvaa vastavuoroisuuden olevan ainoa mahdollisuus inhimilliseen yhteyteen ja ihmisten väliseen kommunikointiin. Tämän takia vastavuoroisuutta tarkkaillaan ja seurataan etenkin vanhempien ja lapsen välisen vuorovaikutuksen kohdalla. (Tamminen 2004, 47.)

3.3 Vauvan kokemukset osana varhaista vuorovaikutusta

Tamminen (2004, 40) jakaa kirjassaan varhaisen vuorovaikutuksen kolmeen osaan. Ensimmäinen osa-alue on ulkoinen käyttäytyminen. Vauva tekee havaintoja äitinsä ulkoisesta käyttäytymisestä, siitä miten äiti liikkuu, havaitseeko äiti hänen itkunsa kääntämällä päätään vai olemalla paikallaan. Lapsi puolestaan oppii nopeasti ojentamaan käntensä kohti vanhempaa, joka nostaa hänet syliin. Äidin ja lapsen toiminta on erilaista, mutta kuitenkin vastavuoroista ja toisistaan riippuvaista. Toisessa osa-alueessa on yksilöiden tunteet. Vauva ja vanhempi kokevat emotionaalisia ajatuksia itsestään ja toisistaan. Jaettu tunnetila on heitä yhdistävä tekijä ja vuorovaikutuksen suurin elementti. Esimerkiksi vauva ja äiti voivat kokea molemmat saman lämmön ja rakkauden istues-

saan sylikkäin. Kolmannessa osa-alueessa yksilön sisäinen kokemus on tärkeä. Tässä vuorovaikutuksessa vauva kokee, mitä äiti hänestä ajattelee. Vaikka äiti pitäisi vauvaa sylissään ja huomioisi hänen nälkänsä antamalla ruokaa, voi vauva kokea, ettei äiti ole läsnä ja tämä aiheuttaa vauvassa turvattomuutta. Myös äidillä on erilainen mielikuva tilanteesta, hän voi kokea että vauva on tyytyväinen äidin syliin ja maitopulloon, vaikka katsekontaktia tai hyvää vuorovaikutusta ei olisikaan.

3.4 Varhaisen vuorovaikutuksen tukeminen

Vanhemman henkiseen läsnäoloon olisi oltava tarpeeksi aikaa. Monilla vanhemmilla, joilla on takanaan esimerkiksi päihdeongelma, ei ole käsitystä lapsen mielen konkreettisuudesta. Esimerkiksi, jos lapsi kokee olonsa turvattomaksi, voi vanhempi todeta lapsella kaiken olevan hyvin. Vanhempi voi olla läsnä, mutta ei lapselle. Lapsi ei ymmärrä abstrakteja sanoja ja tekoja. Etenkin päihdeongelmaisilla vanhemmilla on usein tapana vakuutella lapselleen ylenpalttista rakkauttaan. Lapsi ei kuitenkaan ymmärrä sanojen merkitystä, jos vanhempi ei pysty teoillaan näyttämään tätä. Lapsi kokee olevansa unohdettu, mikäli äiti ei voi esimerkiksi vastata hänen itkuunsa. (Holmberg 2003, 26.) Varhaisessa vuorovaikutuksessa lapsi tarvitsee vanhemmiltaan paljon rakkautta, autenttista sitoutumista, kiinnostumista ja ehdotonta toisen puolella oloa. Vauva oppii, että vanhemmat rakastavat häntä silloinkin kun hän itkee tai on väsynyt. (Siltala 2003, 30.) Positiiviset kokemukset ja onnistumisen ilo kasvattavat vauvan itsetuntoa ja hän kokee olevansa rakastettu ja tärkeä. Varhaisella vuorovaikutuksella on lapsen itsetuntoa kasvattava merkitys ja lapselle muodostuu emotionaalinen kyky ilmaista itseään ja tarkastella ympäristöään.

Vauvan hoitamiseen ja vanhemmuuteen ei ole yhtä ja oikeaa mallia. Täydellistä vuorovaikutusta ei ole olemassakaan, vaan jokaisen vanhemman on pyrittävä kyllin hyvään vuorovaikutussuhteeseen. Suhteeseen kuitenkin vaikuttavat lapsen oma temperamentti ja persoonallisuus sekä mahdolliset sairastelut. Vanhemman puolelta vuorovaikutukseen voi vaikuttaa muut lapset ja heidän tarpeensa, sekä vanhemman oma menneisyys ja mahdollinen mielenterveys- ja päihdeongelma. Vuorovaikutukseen ei tarvita erikoisia konsteja, vaan vuorovaikutus syntyy normaalista arjesta ja läsnäolosta. (Mannerheimin Lastensuojeluliitto ia.) Vauvan eleet ja ilmeet ovat pieniä, mutta huomattavia, kun van-

hemmat vain herkistyvät lapsensa viesteille. Jokainen vanhempi on oma persoonansa ja vuorovaikutus muotoutuu vanhemman persoonan mukaan. (Kuosmanen 2009, 25–29.)

4 KIINTYMYSSUHTEEN MERKITYS VAUVAPERHEEN ELÄMÄSSÄ

4.1 Varhaisesta vuorovaikutuksesta kiintymyssuhteeseen

Varhaisesta vuorovaikutuksesta lapsen ja vanhemman välillä muodostuu kiintymyssuhde. Kiintymyssuhde ei pääse syntymään ilman vuorovaikutusta. Vuorovaikutus tukee kiintymyssuhdetta lapsuudesta aikuisuuteen. John Bolby on todennut äidin rakkauden olevan lapselle yhtä tärkeää kuin vitamiinit, sillä ilman rakkautta ihmislapsi ei kehity ja kasva tai välttämättä selviydy edes hengissä. Bolby tutki pieniä lapsia ja rakkauden merkitystä, joista kehitti kiintymyssuhdeteorian. (Tamminen 2004, 62.) Kiintymyssuhdeteoria pyrkii kuvaamaan ja ymmärtämään varhaisten ihmissuhteiden vaikutusta myöhempään kehitykseen, lapsuuden toverisuhteista parisuhteeseen ja vanhemmuuteen saakka. (Sinkkonen & Kalland 2001, 7). Varhaiset kiintymyssuhteet luovat perustan aikuisiälle ja esimerkiksi siihen, millaiseen ihmiseen aikuisena rakastuu. Kiintymyssuhteet ovat tärkeä ja huomioonotettava asia lapsen ensimmäisinä elinvuosina. Lapsi kiintyy nopeasti ympärillä oleviinsa ihmisiin, äitiin, isään, sisaruksiin ja häntä hoitaviin aikuisiin. (Tamminen 2004, 64.)

Kiintymyssuhde on tuttu jo evoluution ajoilta. Ihmislapsi syntyy avuttomana ja eloonjääminen on mahdotonta, jos aikuinen ja lapsi eivät muodosta hoivaavaa suhdetta. Suhde vaatii lapselta pitkäaikaista kiinnittymistä hoitajaansa, jotta lapsesta kasvaa tasapainoinen yksilö ja yhteiskunnan jäsen. (Sinkkonen 2001, 19.) Kiintymyssuhde muistuttaa suuresti eläinten leimautumista toisiinsa. Pennut seuraavat emoaan niin kauan, kunnes pärjäävät omillaan. (Tamminen 2004, 65.) Kiintymyssuhde on pohjana turvallisuuden tunteelle, jolloin lapsi kokee olevansa turvassa äitinsä seurassa. (Mannerheimin Lastensuojeluliitto ia). On tutkittu, että kiintymyssuhde kantaa elämässä ihmistä eteenpäin. Jopa 60–80 prosentilla tutkituista on sama kiintymyssuhdemalli vielä aikuisuudessakin. Mikäli turvallista kiintymyssuhdetta ei pääse syntymään, siirtää lapsi opittunsa aikuis-

suuteen, jolloin hän ei välttämättä pysty sitomaan pidempikestoisia ja turvallisia ihmissuhteita. Tällaiset ihmiset eivät myöskään osaa tulkita muiden kasvojen ja eleiden viestejä yhtä hyvin kuin turvallisesti kiintyneet ihmiset. (Sinkkonen 2003, 72.)

4.2 Kiintymyssuhteiden kirjo

Kiintymyssuhteet on jaettu kirjallisuudessa erilaisiin alaluokkiin. Turvallinen kiintymyssuhde on lapselle ja vanhemmalle kaikista tärkein ja paras malli. Lapsen ollessa turvallisesti kiintynyt vanhempiinsa, hän kokee olevansa rakastettu ja vanhempi auttaa ja lohduttaa häntä tarvittaessa. (Mannerheimin Lastensuojeluliitto ia.) Lapsi uskaltaa ilmaista kaikkia tunteitaan, niin iloa kuin surua vanhemmilleen tietäen, että vanhemmat hyväksyvät hänet. Kasvaessaan lapsi uskaltaa turvallisesti opetella itsenäisyyttä vanhemman läsnä ollessa, esimerkiksi kävelemään opettelua. Lapsi osaa myös olla hetken poissa vanhempansa läheisyydestä luottavaisin mielin, sillä hän tietää, että vanhempi tulee takaisin hetken kuluttua. Turvallisessa kiintymyssuhteessa vanhempi tiedostaa omat lapsuuden kokemuksensa ja osaa puhua avoimesti elämänsä hyvistä ja huonoista asioista. Hän myös arvostaa ihmissuhteita ja tiedostaa omat vahvuudet ja heikkoudet vanhempana ja ihmisenä. Lapsesta, jolla on turvallinen kiintymyssuhde kasvaa aikuisena edellä mainitun kaltainen autonominen ja tunteensa hyväksyvä yksilö ja vanhempi. (Sinkkonen 2003, 73.)

Ei-autonomiset kiintymyssuhteet ovat usein syntyneet lapsuuden turvattomien kiintymyssuhteiden perusteella. Näitä ovat ristiriitainen kiintymyssuhdemalli ja välttelevä kiintymyssuhdemalli. Ristiriitaisessa kiintymyssuhteessa lapsi ei pysty rauhoittumaan, vaan hakee aktiivisesti turvaa kiintymyshahmoltaan, eli useimmiten äidiltään, saamatta turvallisuuden tunnetta. Lapsi käyttäytyy ristiriitaisesti kiintymystä kohtaan, toisaalta hän haluaa sitä, toisaalta välttelee saamaansa läheisyyttä. Aikuisena tällaisessa suhteessa oleva ihminen voi muistella lapsuuttaan repaleisena ja hajanaisena. Hänellä voi olla aggressiivisia tai vihan tunteita kiintymyshahmoja kohtaan. Välttelevässä kiintymyssuhteessa puolestaan lapsi ei hae turvallisuuden tunnetta, vaan sulkee kiintymyksensä esinemaailmaan. Aikuisena välttelevästi kiintynyt ihminen ei välttämättä muista paljon lapsuudestaan, tai keskittyy vain suhteen tiettyihin ominaisuuksiin. Tällainen ihminen ei osaa aina arvostaa ihmissuhteita. (Sinkkonen 2003, 72–74.)

4.3 Kiintymyssuhteet vauvan elämässä

Vauvan kiintymyssuhteeseen vaikuttaa aina vauvan vanhempi tai ensisijainen hoitaja. Useimmiten vanhemmat siirtävät oman kiintymyssuhteensa lapseensa. Myös vanhemman elämäntilanne vaikuttaa kiintymyssuhteeseen. Lapsuudessa syntynyttä kiintymyssuhdetta voi aikuisena muuttaa, vaikka tämä onkin työlästä. (Mannerheimin Lastensuojeluliitto, ia.) Kiintymyssuhdetta vanhemmat ovat harjoitelleet jo parisuhteessaan, jossa toinen osapuoli voi muuttaa välttelevän tai ristiriitaisesti kiintyneen ihmisen turvallisesti kiintyneeksi. Suurin haaste tulee kuitenkin, kun lapsi syntyy ja aikuinen huomaa, että ei ole enää vastaanottava osapuoli. Vanhemmuudessa lapselle osoitetaan kiintymystä ja lapsi vastaanottaa sitä kykynsä mukaan. Autonominen aikuinen pystyy vastaamaan lapsen tarpeisiin ja huomioimaan lapsen viestit ja herkkyyden. (Sinkkonen 2003, 75–76.) Omien tunteiden pohdiskelu ja lapsuuden muistelu on hyvä aloittaa jo varhaisessa vaiheessa ennen lapsen syntymää. Vain vanhemmalla on mahdollisuus vaikuttaa lapsensa kiintymykseen aikuista kohtaan. Vanhemman kanssa olisi syytä keskustella asioista ajoissa, jotta vanhempi osaisi kasvattaa lapsensa turvalliseen kiintymyssuhteeseen. (Mannerheimin Lastensuojeluliitto ia.)

Ihmisellä on kaikesta huolimatta kyky muuttua ja joustaa erilaisissa tilanteissa. Sopeutuminen erilaisiin elämäntilanteisiin tulee jo evoluution ajoilta ja lapset oppivat kehittämään erilaisia mekanismeja ja puolustuskeinoja kiintymyssuhteensa avuksi. Aina välttelevä tai ristiriitainen kiintymyssuhde ei koidu lapselle haitaksi. Lapsi voi hyötyä esimerkiksi turvattomassa kiintymyssuhteessaan muiden antamasta huomiosta, mikäli lapsen ympärillä on aikuinen, joka osaa antaa lapselle hänen tarvitsemaansa huomiota. Lapsi pystyy luomaan myös useampia kiintymyssuhteita. (Sinkkonen 2003, 76.) On lapsen etu, että hänellä on elämässään useita välittäviä aikuisia. Vanhemmat ovat silti lapsen vanhemmat ja heitä kohtaan kiintymys ei vähene, vaikka kiintymyssuhde syntyisi myös isovanhempiin tai muihin hoitajiin. Tärkeintä kiintymyssuhteessa on, että lapsella on pysyvät aikuiset, jotka huolehtivat hänestä. (Mannerheimin Lastensuojeluliitto ia.) Laitoksissa asuvilla lapsilla kiintymyssuhteita voi olla useita, jonka tueksi omahoitajajärjestelmä on oiva apu. Omahoitajat pyrkivät hoitamaan pääasiassa omia asiakkaitaan, jolloin lapsen turvattomuuden tunne vähenee.

4.4 Kiintymyssuhde mukana lapsen kasvussa

Kiintymyssuhde syntyy tunteista. Vauvalla ei ole tietoa, vaan hän katsoo maailmaa tunteiden valossa. Tutkimusten mukaan tunteilla on aivojen toiminnassa keskeinen rooli. Turvallisesti kiintynyt lapsi uskaltaa lähteä tutkimaan ympärillä olevia asioita. Tunteet muuttuvat aivoissa tiedoksi ja ymmärtämiseksi, jonka kautta lapsi alkaa ymmärtää esimerkiksi vanhemman käytöstä. Aivojen tunnekeskukset ovat verkostoituneet vahvasti aivojen eri osiin, näin ollen tunteet ovat mukana suuressa osin ihmisen ajatuksia ja toimintaa. Vauvan tunteita säätelevät häntä hoitavat aikuiset. Vauva ei siis itse pysty synnyttämään tunnetilojaan, vaan hän elää vanhempiensa tuottamien tunnetilojen mukaisesti.

Vanhemman vastuullinen tehtävä on tuottaa lapselle positiivisia tunnetiloja. Vauvan tunteiden sietokyky on vielä melko heikkoa ja kasvaessaan hänen tunteita lisätään ikätason mukaisella tavalla. Tietyt rutiinit vauvan kanssa antavat vauvalle uusia tunteita ja vauva oppii odottamaan esimerkiksi pukemisen yhteydessä äidin piiloutumista vaateen taakse. Ilman vauvan ja vanhemman välistä vuorovaikutusta, vauva ei opi erilaisia tunteita tai pysty kiinnittymään aikuiseen. (Tamminen 2004, 64–66.) Vuorovaikutus onkin elintärkeä toiminto lapsen aivojen kehitykselle ja sitä kautta tunteiden syntymiselle ja ajattelulle. Kiintymyssuhde yhdessä vuorovaikutuksen kanssa muodostavat lapselle suotuisat elinolot mahdollistaen turvalliset ja pysyvät ihmissuhteet.

5 VANHEMMUUS OSANA LASTENSUOJELUA

Vanhemmuus alkaa lapsen syntymästä ja jatkuu läpi elämän. Vanhemmuuteen vaikuttavat nykyinen elämäntilanne, missä elämänkaaren vaiheessa perhe on, sekä millaiset ovat perheen sisäiset ja ulkoiset voimavarat. Vanhemmuuteen ei ole koskaan valmis, mutta siinä on mahdollisuus kehittyä ja kasvaa koko ajan. Jokaisella vanhemmalla ja lastensuojelulaitoksen ammattilaisella on oma käsityksensä hyvästä tai riittävän hyvästä vanhemmuudesta. (Järvinen, Lankinen, Taajamo, Veistilä & Virolainen 2007, 90–91.) Vanhempien on pyrittävä riittävän hyvään vanhemmuuteen, jotta he voisivat luoda lap-

selleen tasapainoisen ja turvallisen alun elämälle. Vanhemmuutta voidaan tukea monin eri tavoin niin, että lapselle ja koko perheelle mahdollistetaan tasapainoinen ja turvallinen perhe-elämä.

5.1 Vanhemmuuden määritelmä

Vanhemmuus on lapsen ja aikuisen välinen ihmissuhde, jossa keskeisintä on toisiinsa sidottu, jatkuva, inhimillisesti perustavanlaatuinen yhdessä muuttuminen sekä kasvaminen. Ilman vanhemmuutta lasta ei ole olemassa ja vain lapsi ja hänen olemassaolonsa antaa aikuiselle mahdollisuuden olla vanhempi. Vanhemmuus on erityinen ihmissuhde, joka on inhimillistä kasvua ja kypsymistä tuottava suhde. (Tamminen 2004, 69.) Vanhemmuus on elämänpituinen rooli ja moninaiset vaiheet lapsen kehittämisessä opettavat äitiä ja isää vanhemmuuden tiellä. (Helistin 2005).

Siltala toteaa, että vanhemmuus kehittyy ja muotoutuu parhaimmillaan moni-ilmeisenä, monitasoisena ja monivivahteisena vuorovaikutusprosessina jo vanhemman oman varhaislapsuuden, lapsuuden, nuoruuden ja varhaisaikuisuuden aikana. (Niemelä yms. 2003, 16). Henkisenä kasvuprosessina vanhemmuus on yksi ihmiselämän monimutkaisimpia psykologisia prosesseja. Vanhemmuus on vahvasti riippuvainen muusta ympäröivästä todellisuudesta ja on aina aikaan ja paikkaan sidottu. Vanhemmuuteen liittyvän tekemisen rinnalla aikuinen joutuu jatkuvasti myös rakentamaan uutta käsitystä sekä kasvavasta lapsestaan, että omasta vanhemmuudestaan. Vanhemmuus kasvua tuottavana ihmissuhteena tarkoittaa, että aikuinen ei ole vanhempana koskaan valmis. (Tamminen 2004, 69–72.) Siltalan mukaan vanhemmuuteen liittyy laaja tunteiden kirjo ja täydellistä vanhemmuutta ei siis ole olemassakaan. (Niemelä yms. 2003, 16).

5.2 Vanhemman rooli vauvaperheessä

Vanhemmuus on vuorovaikutustapahtuma vanhemman ja lapsen välillä. Vanhemman tulee tarjota lapselle turvalliset rajat ja rakkautta rajojen sisällä. (Kristeri 2002, 23–24). Vanhemmuus on siis intensiivinen ihmissuhde myös arkisen ja konkreettisen toiminnan tasolla. Vanhemmuus on monenlaista lapsen puolesta tekemistä, lapsen kanssa toimi-

mista, lapseen reagoimista ja yhdessä olemista. Nykyään vanhemmuuden katsotaan olevan kaikilta osin sekä yksityistä että yhteisöllistä, jopa yhteiskunnallista. (Tamminen 2004, 73–74.) Vanhemman tärkein tehtävä on vastavuoroisen kiintymyksen mahdollistaminen. Vanhemman tulee emotionaalisesti ja toiminnallisesti kiinnittyä lapseensa ja hänen on suostuttava ottamaan omakseen elinikäinen sitoumus lapsensa vanhemmaksi. Vanhemman täytyy myös ottaa vastaan lapsen kiintymys häntä kohtaan. (Tamminen 2004, 73–74.) Silvén ja Kouvo (2008, 98–99) ovat todenneet, että vanhemmuuden yhtenä keskeisimpänä tehtävänä pidetään turvallisuuden tunteen luomista. Luottaessaan siihen, että saa tarvittaessa hoivaa ja lohdutusta, lapsi voi rauhassa tutustua ympäröivään maailmaan, hankkia uusia kokemuksia ja oppia niistä.

Vanhemmille, jotka ovat lastensuojelun läheteellä sijoitettuna ympärivuorokauden toimivassa laitoksessa, näyttäytyy vanhemmuus luultavasti hieman eri tavalla kuin kotona eläville vanhemmille. Vanhemmilla voi olla puutteellisia tai traumaattisia lapsuuden kokemuksia siitä, kuinka perhe elää yhdessä, kuinka lapsia rajoitetaan ja kuinka heistä huolehditaan. Myöskään ristiriitojen käsittelyä rakentavasti ei ole välttämättä opittu. (Sosiaaliportti 2008.)

5.3 Vanhempi-lapsisuhde

Tutkimuksessamme vanhempi-lapsisuhteella tarkoitetaan 0-2-vuotiaan lapsen ja hänen vanhempansa välistä suhdetta. Lapsen ja vanhemman välinen suhde on elämän perussuhde ja sen lähtökohtana on, että lapsella on oikeus vanhempiinsa. Lapsen ja vanhempien välistä suhdetta voidaan tarkastella biologiselta, juridiselta, sosiaaliselta ja psykologiselta kannalta. (Järvinen yms. 2007, 13.) Vanhempi-lapsisuhde kehittyy koko elämän ajan vuorovaikutuksessa lapsen kanssa ja perusta suhteen kehittymiselle luodaan lapsuuden varhaisvaiheissa. Jo kohtuajoilta tutut äänet, turvalliset otteet ja hoito ovat keskeisiä suhteen kehittymistä tukevia tekijöitä. Lapsen ja vanhemman suhde on keskeinen onnellisuuden taustatekijä, jonka vuoksi suhteen tulisi olla turvallinen, vuorovaikutteinen ja rakastava. Suhteen turvissa lapselle kehittyikin perusturvallisuuden tunne. (Järvinen yms. 2007, 91.)

5.4 Vanhemmuuden tukeminen

Lastensuojelulain § 2 mukaan vanhemmilla tai lapsen huoltajilla on ensisijainen vastuu lapsensa hyvinvoinnista ja tasapainoisen kehityksen turvaamisesta. Koko perheen ollessa sijoitettuna lastensuojelulaitokseen, on työntekijöiden tuettava vanhempia heidän kasvatustehtävässään. (Lastensuojelulaki 2007.) Kalland (2003, 222–225) on osoittanut, että tukemalla vanhempia vanhemman roolissaan ja pyrkimällä laajentamaan vanhempien ymmärrystä lapsen tarpeista, pystytään vahvistamaan lapsen ja vanhemman välistä vuorovaikutusta. Vauvan ja vanhemman välistä kiintymystä voidaan tukea monin eri tavoin. Kiintymyssuhdeteorian mukaan tavoitteena on johdonmukainen ja herkkä vanhemmuus, jossa otetaan huomioon lapsen tarpeet ja pyritään vastaamaan niihin. Vanhemman tulee siis huolehtia lapsen rauhallisesta jatkuvuuden ylläpitämisestä ympäristössä, joka tukee sitä.

Kalland (2003, 225–226) on todennut, että tukeminen alkaa lapsen ja vanhemman välisen vuorovaikutuksen havainnoinnista. Työntekijät havainnoivat, kuinka vanhempi toimii lapsen kanssa. Millaista on vanhemman käytös suhteessa lapseen ja toisin päin. Havainnoinnin jälkeen työvälineenä on vanhemmuuden peilaaminen. Vanhemmuuden peilaamiseen liittyy yksityiskohtainen vahvistaminen siitä, miten vanhempi toimii lapsen kanssa. Näin vanhemman tietoisuuteen nousee hänen oman käyttäytymisensä myönteinen vaikutus lapsen olotilaan ja kehitykseen. Tavoitteena on laajentaa vuorovaikutuksen hyvin toimivia puolia, mutta auttaa vanhempaa ymmärtämään ja ratkaisemaan myös sen pulmakohtia. Tukemisen mahdollisuudet ovat suurimmillaan silloin, kun vanhempi kokee jonkin asian ongelmalliseksi ja pystyy puhumaan asiasta. Ongelmalliseksi koetuista tilanteista voidaan keskustella ja löytää yhdessä työntekijöiden kanssa sopiva työmenetelmä. Esimerkiksi videoinnin avulla voidaan etsiä vanhemman tekemiä hyviä ratkaisuja ja vahvistaa niitä. Näin toimitaan vanhemmuuden peilinä eli kerrotaan vanhemmalle, mitä hyvää nähdään lapsen ja vanhemman välisessä vuorovaikutuksessa. Tämä nostaa vanhemman itsetuntoa vanhempana.

Kivijärvi on todennut, että jokaisella äidillä on oikeus saada sosiaalista tukea äitiydelleen, kotitöiden jakamiseksi ja henkisen paineen purkamiseksi. Äidin saama tuki hyödyttää myös lasta, sillä riittävän tuen saanti turvaa jaksamista keskittyä paremmin myös vaikeina aikoina vauvansa tarpeisiin. Sosiaalisen tuen avulla äiti voi saavuttaa parem-

mat mahdollisuudet olla jaksava ja sensitiivinen vanhempi. Niin kuin lapsi tarvitsee muita ihmisiä kasvaakseen, tarvitsee myös äiti tukea ja sosiaalista vuorovaikutusta äitinä olemiseen. (Niemelä yms. 2003, 258.)

5.5 Työmenetelmät vanhemmuuden tukena

Vanhemmuuden tukemisessa käytetään apuna erilaisia työvälineitä, kunkin perheen tilanne ja tarpeet huomioiden. Saarisen (2009, 74) mukaan ennen työmenetelmien käyttöönottoa työntekijän tulee luoda luottamuksellinen suhde vanhempiin, jotta yhteistyö sujuisi. Työmenetelmiä valitessa työntekijän tulee ottaa huomioon perheiden erilaisuus ja pohtia, mitkä työmenetelmät soveltuvat perheelle parhaiten ja mistä työmenetelmistä perhe todella hyötyy. Jokin työmenetelmä voi sopia toisen perheen tilanteeseen paremmin kuin toisen. Myös työmenetelmien oikeanlainen ja oikea-aikainen käyttö vaatii työntekijältä hyvää harkintakykyä. Toisen perheen kanssa työmenetelmät voidaan ottaa käyttöön jo heti työskentelyn alkuvaiheessa, kun taas toisen perheen kohdalla työskentely on aloitettava vauvan hoitoon ja kasvatukseen liittyvistä perusasioista.

Saarinen (2009, 78–79) mukaan onnistunut vanhemmuuden tukeminen osastolla vahvistaa ja lisää vanhemmuutta sekä tekee siitä hyvää ja riittävää. Työntekijältä tiivis yhteistyö vanhempien kanssa edellyttää niin ymmärrystä ja sopeutuvuutta sekä itsehillintää että kärsivällisyyttä. Sijoitetut vanhemmat kärsivät sosiaalisten ongelmien lisäksi esimerkiksi päihde- tai mielenterveysongelmista, mikä tekee perheiden kanssa tehtävästä yhteistyöstä haastavaa. Puutteistaan ja ongelmistaan huolimatta vanhemmat on kohdattava ammatillisesti ja ennakkoluulottomasti. Myös vaikeista asioista on pystyttävä puhumaan suoraan ja rehellisesti ja sen lisäksi on annettava palautetta vanhemmille. Perheiden kanssa tehtävään työhön työntekijältä vaaditaan sekä tietoa että taitoa, jotta tiedon soveltaminen käytäntöön onnistuu. Häneltä vaaditaan uskoa omaan työhön sekä itsetuntemusta ja omien tunteiden käsittelyä. Mäkirannan (2003, 495) mukaan työntekijän tulee tunnistaa ja tiedostaa omat kielteiset tunteensa, jotta voi toimia ammatillisesti omaa minuuden suojelua vaativissa tilanteissa. Hänen on tunnettava rajansa ja omattava hyvä itsetunto sekä riittävä moraalinen ja kulttuurillinen itsetuntemus. Työntekijän tulee pohtia ja läpikäydä omia arvojaan ja asenteitaan sekä reflektoida toimintaansa.

5.6 Työmenetelmien käyttö

Työmenetelmät ovat niin sanottuja työkaluja, joiden käyttäjillä täytyy olla lastensuojeluun tarvittavaa tietoa ja taitoa. Yksi tärkeimmistä taidoista on kyky olla asiakkaan kanssa vuorovaikutussuhteessa. Työntekijän kannattaa kokeilla erilaisia työmenetelmiä ja niiden käyttöä voi harjoitella esimerkiksi työkavereiden kanssa. Kaikkien käytössä olevien työmenetelmien opetteleminen ja hallitseminen on lähes mahdotonta, joten on parempi keskittyä muutamaa menetelmiä perusteellisemmin, jolloin ne tulevat myös luontevasti osaksi työskentelyä. Työmenetelmien juurtuminen osaksi työkäytäntöjä ei tapahdu itsestään, vaan koko työyhteisön täytyy olla sitoutunut menetelmien käyttöön. Työmenetelmiä voi vapaasti soveltaa ja kehittää omiin käyttötarkoituksiin sopiviksi. Lopputuloksen kannalta ei välttämättä ole merkitystä työmenetelmän valinnalla vaan sillä, mihin tuloksiin menetelmää hyödyntämällä päästään. (Sosiaaliportti 2008.)

Timonen-Kallio (2009, 10–18) on todennut, että työmenetelmien tehokas ja tuloksellinen käyttö ei ole riippuvaista vain käytettävästä työmenetelmästä, vaan menetelmän käyttäjän ominaisuuksista, erityisesti siitä, miten työntekijä suhtautuu asiakkaaseen. Työmenetelmät tarvitsevat siis ammattitaitoista työntekijää toimiakseen tavoitteiden mukaisesti. Työmenetelmän valitseminen perustuu asiakkaan tarpeeseen ja työskentelylle yhdessä määriteltyihin tavoitteisiin. Tulensalon ja Ylä-Herrasen (2009, 32) mukaan jokainen ihminen on yksilö, jolloin asiakaskohtaaminen on aina ainutkertainen tilanne.

6 AIKAISEMPIA TUTKIMUKSIA AIHEESTA

Aikaisempia tutkimuksia vauvaperheiden sijoitukseen liittyen oli hyvin vaikea löytää. Valitsimme tarkasteltaviksi Niina Lahtisen opinnäytetyön, sillä tutkimuskohde on sama kuin opinnäytetyössämme ja teoriaosuus on osittain samankaltainen kuin meillä. Hanna Leskisen opinnäytetyön tutkimuskohteena puolestaan on Ensikoti Pihla, joka järjestää samansuuntaista palvelua perheille, kuin meidän tutkimuskohteemme. Pro Gradu tutkielmista valitsimme Christa Hirvilammin tutkielman, jossa käsitellään vanhemmuutta ja sen tukemista.

Vuonna 2008 keväällä Diakonia-ammattikorkeakoulusta on valmistunut Lahtisen opinnäytetyö, aiheesta ”Varhaisen vuorovaikutuksen tukeminen Alavanmäen perhetukikeskuksen vauvalassa”. Tutkimuksen tavoitteena oli selvittää, kuinka vauvalassa tuetaan varhaista vuorovaikutusta ja kuinka vanhemmat kokevat saamansa tuen varhaisessa vuorovaikutuksessa ja vanhemmuudessa. Opinnäytetyö tehtiin kvalitatiivisen tutkimuksen avulla ja siinä haastateltiin kolmea äitiä, joiden lapsi oli viimeisen kuluneen vuoden aikana sijoitettuna vauvalaan. Lisäksi haastateltiin yhtä seurakunnan perhetyöntekijää ja kahta vauvalan työntekijää, yhdessä parihaastatteluna. (Lahtinen 2008.)

Lahtisen opinnäytetyöstä tuli ilmi, että varhaista vuorovaikutusta tuetaan vauvalassa monin eri tavoin. Työntekijät näyttävät mallia, kuinka vauvaa hoidetaan ja kuinka vauvan kanssa voi jutella. Vanhempia kannustetaan vuorovaikutukseen yhdessä vauvan kanssa ja heitä kehdetaan heidän onnistuessa. Äidit kokivat vauvalassa olon positiivisena kokemuksena ja heidän tulevaisuus näyttää valoisalta. Pääosin he kokivat ilmapiirin vauvalassa hyväksi ja saavansa työntekijöiltä neuvoja ja tukea, joka kannattelee elämässä eteenpäin. Seurakunnan ja vauvalan välillä yhteistyötä ei vielä ollut, mutta jatkossa suunnitteilla on äiti-lapsi-piiri. Lahtinen käytti opinnäytetyössään asiasanoina varhaista vuorovaikutusta, kiintymyssuhdeteoriaa, vanhemmuutta, lastensuojelua, diakoniaa ja kvalitatiivista tutkimusta. (Lahtinen 2008.) Opinnäytetyössämme on useita samoja asiasanoja, kuin edellä mainitussa työssä.

Toinen tarkasteltavamme opinnäytetyö on Leskisen toteuttama ”Näistä ensimmäisistä vuosista kaikki on kiinni” -Ensikoti Pihlan työntekijöiden arviointia turvallisen kiintymyssuhteen ja varhaisen vuorovaikutuksen tukemisesta. Opinnäytetyö on valmistunut syksyllä 2007 Savonia-ammattikorkeakoulusta, Iisalmen yksiköstä. Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää, kuinka työntekijät kokevat tukevansa päihdeäitien ja heidän lastensa turvallista kiintymyssuhdetta ja varhaista vuorovaikutusta. Opinnäytetyössä selvitettiin myös, miten äidin päihderiippuvuus vaikuttaa varhaisen vuorovaikutuksen tukemiseen. Opinnäytetyön tavoitteena oli tuottaa ensikoti Pihlalle tutkittua tietoa vuorovaikutuksen tukemisesta. Tutkimus oli laadullinen ja tehtiin teemahaastattelua apuna käyttäen kolmelle ensikoti Pihlan työntekijälle. (Leskinen 2007.)

Opinnäytetyöstä kävi ilmi, että vertaistuella on suuri merkitys ensikodissa tehtävässä työssä. Lisäksi työntekijät käyttävät erilaisia menetelmiä ja keskusteluja asiakkaan kanssa ja elävät arkea heidän mukanaan. Opinnäytetyöstä oli hyötyä ensikodin työntekijöille, jota kautta he voivat kehittää ammatillista osaamistaan. Päihde-ensikodeista tarvittaisiin myös paljon uutta tutkimustietoa. Opinnäytetyön asiasanoina käytettiin varhaista vuorovaikutusta, kiintymyssuhdetta, äidin päihderiippuvuutta ja yhteisöhoitoa. (Leskinen, 2007.)

Jyväskylän yliopistossa valmistui vuonna 2002 Christa Hirvilammin pro gradu tutkielma aiheesta ”Kohti vahvaa vanhemmuutta. Lastentarhanopettajien käsityksiä vanhemmuuden tukemisesta päiväkodissa.” Tutkimus on melko erilainen kuin meidän opinnäytetyömme, mutta halusimme valita sen, sillä teoriaosuudessamme käsitellään vanhemmuutta ja sen tukemista. Päivähoidossa vanhemmuus näyttäytyy melko eri lailla kuin lastensuojelussa, mutta vanhemmuuden tukeminen puolestaan on samankaltaista. Hirvilammin pro gradussa kartoitettiin 18 lastentarhanopettajan käsityksiä vanhemmuuden tilasta, vanhempien tuen tarpeesta, vanhemmuuden tuen käsitteistä ja käytännöistä, sekä heidän omasta roolistaan vanhemmuuden tukijoina. (Hirvilammi 2002.)

Mielenkiintoinen huomio tutkimuksen tuloksissa oli, että kaikki lastentarhanopettajat kokivat, että heidän päivittäin tapaamansa vanhemmat tarvitsevat tukea vanhemmuuteen. Heidän mielestään epävarmuus ja tuen tarve oli myös hieman lisääntynyt. Vanhemmuuden tukeminen nähtiin rohkaisuna, jolla tavoitellaan vastuunottoa ja vanhemman auktoriteetin takaisin ottoa. Lastentarhanopettajat kokivat vanhempien menettäneen useimmiten auktoriteetin lapsen kasvatuksessa. Ammattilaisilla vanhemmuuden tukeminen on arkipäiväistä ja se nähdään työskentelyn yhtenä päämääränä. Vuorovaikutus ja vanhempien tukeminen keskustelujen avulla koetaan tärkeänä osana lastentarhanopettajien työtä. (Hirvilammi 2002.)

7 ALAVANMÄEN PERHETUKIKESKUS TOIMINTAYMPÄRISTÖNÄ

Alavanmäen perhetukikeskus on lasten ja nuorten kasvun ja kasvatuksen tukemiseen keskittyvä Kuopion kaupungin ylläpitämä lastensuojelulaitos. Laitos tarjoaa ympärivuorokautista hoivaa, tukea ja suojaa lapsille ja nuorille sekä vauvaperheille. Alavanmäen perhetukikeskus jakautuu kolmeen osastoon; Vauvalaan, Touhulaan ja Alarinteeseen. Vauvala on tarkoitettu 0-2-vuotiaille lapsille sekä vauvaperheille, Touhula 2-10-vuotiaille lapsille ja Alarinne 14–18-vuotiaille nuorille. Jokaiselle perhetukikeskuksen lapselle kuuluu turvallinen ja virikkeellinen kasvuympäristö, niin että hän voi kehittyä tasapainoisesti ja monipuolisesti. (Vauvalan perehdyttämiskansio 2009.)

7.1 Vauvalan toiminta-ajatus ja toiminnan periaatteet

Vauvala on kuusipaikkainen Kuopion kaupungin sosiaali- ja terveystieteiden alainen ympärivuorokautista hoitoa tarjoava lastensuojeluosasto. Osastolla neljä paikkaa on varattu yksin sijoitetulle 0-2-vuotiaille lapselle ja kaksi paikkaa vauva-perheille. Vauvalan tehtävänä on hoitaa ensisijaisesti kuopiolaisia 0-2-vuotiaita lapsia, jotka tarvitsevat lastensuojelulain mukaista kiireelliseen sijoitukseen, avohuoltoon tai huostaanottoon perustuvaa sijaishuoltoa ympäri vuorokauden. Osastolla on myös mahdollista hoitaa ja kuntouttaa, sekä arvioida kahta vauvaperhettä ympärivuorokautisena laitospalveluna, joiden sijoitus perustuu avohuollon tukitoimen päätökseen. Vauvala vastaanottaa lapsen sekä perheen tarvittaessa välittömästi huollon tarpeen ilmentyessä. Lasten hoidosta osastojaksolla vastaavat kahdeksan ohjaajaa, vastaavaohjaaja sekä kaksi laitoshuoltajaa. (Vauvalan perehdyttämiskansio 2009.)

Vauvalaan sijoitetut lapset tai vauvaperhe ohjataan pääasiassa lapsiperheiden sosiaalityön tai sosiaalipäivystyksen kautta osastolle. Sijoitusta voivat pyytää myös vanhemmat, isovanhemmat, sukulaiset tai yhteistyökumppani. Päätöksen lapsen tai vauvaperheen sijoituksesta tekee lapsen asioista vastaava tai päivystävä sosiaalityöntekijä. Sijoituksen ajalle laaditaan lastensuojelulain mukainen yksilöllinen ja tarpeen mukainen asiakassuunnitelma yhdessä asiakkaan, sosiaalityöntekijän, muun mahdollisen verkoston sekä vauvalan henkilökunnan kanssa. (Vauvalan perehdyttämiskansio 2009.)

7.2 Vauvalan toiminnan tavoitteet

Osastojakson aikana lapselle turvataan ammattitaitoisen henkilöstön antama turvallinen fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen ikätason mukainen hoito ja kasvatus. Yksin sijoitetun lapsen vanhempien osallisuutta lapsensa hoitoon tuetaan, muun muassa ohjaamalla lapsen hoitoon, sekä iän mukaiseen kehitykseen liittyvissä asioissa, sekä antamalla tarvittavaa tietoa. Vauvaperheen sijoitusjakson tavoite perustuu asiakas- ja kuntoutussuunnitelmaan. Lasta ja vanhempia tuetaan sopimuksen mukaan jälkihuollollisesti lapsen siirtymä- ja kotiutumisvaiheessa. Lapsen siirtyessä sijais- tai adoptioperheeseen autetaan ja tuetaan lasta, biologista sekä uutta perhettä tutustumis- ja siirtymävaiheessa. (Vauvalan perehdyttämiskansio 2009.)

7.3 Vauvaperheen sijoitus

Vauvala tarjoaa vanhemmalle ja lapselle laitospalveluna järjestettävää ympärivuorokautista hoitoa, kuntoutusta ja arviointia yhtäaikaisesti kahdelle perheelle. Vauvaperheen sijoitus perustuu sosiaalityöntekijän tekemään arvioon lastensuojelulain § 36 mukaisesta avohuollon tarpeesta (Lastensuojelulaki 2007.) Sijoitus on tarkoitettu ensisijaisesti kuopiolaiselle perheelle, jossa vanhemmalla on vaikeuksia selvitä/jaksaa vanhemmuuteen liittyvissä tehtävistä sekä perheen on arvioitu tarvitsevan ympärivuorokautista ammatillista tukea ja hoidollista apua. Perheen saapuessa vauvalaan vanhemmalla ei sallita olevan akuutissa vaiheessa olevaa päihdeongelmaa tai vakavaa mielenterveyden sairautta. Vauvalassa perhehuoneita on ollut käytössä 1.10.2008 lähtien ja osastojakson pituus on noin viikosta kolmeen kuukauteen. Vauvaperheiden sijoitus ympärivuorokautiseen laitoshoitoon aloitettiin Alavanmäen perhetukikeskuksessa, sillä Kuopio ei järjestänyt kyseistä palvelua aikaisemmin. Koko perheen sijoitukselle on ollut vauvalassa kysyntää ja perhehuoneet ovat olleet käytössä toiminnan alusta alkaen. (Vauvalan perehdyttämiskansio 2009.)

7.4 Vauvaperheiden sijoituksen tavoitteet

Vauvaperheen sijoituksen tavoitteena on turvata lapsen hoidon ja huolenpidon tarpeet tukemalla lapsen ja vanhemman välistä vuorovaikutusta sekä vahvistaa lapsen ja vanhemman välistä kiintymyssuhdetta. Työntekijät ohjaavat, neuvovat, ja tukevat auttamaan vanhempia löytämään voimavaroja lapsensa hoitamiseen ja arjessa selviytymiseen. Osastojakson aikana selvitetään perheen lähiverkoston mahdollisuutta tukea perhettä, sekä selvitetään muu avun tarve ja ohjataan tarvittaviin palveluihin. Osastojakson päättyessä henkilöstö tekee kirjallisen yhteenvedon, joka annetaan tiedoksi perheelle ja lapsen asioista vastaavalle sosiaalityöntekijälle. Myös vanhemmilta pyydetään kirjallinen palaute kuluneesta jaksosta. (Vauvalan perehdyttämiskansio 2009.)

7.5 Vauvalan toimintamenetelmät

Hoitojakson alussa sosiaalityöntekijän toimesta laaditaan asiakassuunnitelma yhdessä perheen ja sijoituspaikan kanssa. Vauvaperheelle nimetään sijoituksen ajaksi omahoitaja-työpari, joka muun muassa laatii yhdessä vanhempien kanssa hoito- ja kasvatussuunnitelman. Lapsen ja vanhempien kanssa työskentelyyn henkilöstö käyttää apuna erilaisia työvälineitä. Vauvalassa dokumentoidaan päivittäiset raportit, asiakaskortit, lapsen terveyden ja kehityksen havainnointi sekä seuranta. Myös vanhemman ja lapsen välinen vuorovaikutus kirjataan. Dokumentointi toteutetaan sosiaalityön yhteiseen atk-tietojärjestelmään. Hoitojaksosta laaditaan aina yhteenvetokertomus ja annetaan lausunto sosiaalityöntekijän sitä pyytäessä. (Vauvalan perehdyttämiskansio 2009.)

Osastolla työntekijät tarjoavat lapselle iän mukaisen arkirytmien, johon sisältyy muun muassa ruokailut, ulkoilut, nukkuminen ja leikit. Työntekijät osallistuvat myös lapsen kokonaisvaltaiseen havainnointiin ja terveydentilan, sekä kehityksen huomioimiseen. Tilanteen ja perheen tavoitteiden mukaisesti käytetään työvälineitä muun muassa videointia, vauvahierontaa sekä hoito- ja kasvatussuunnitelmaa yhdessä vanhempien kanssa. (Vauvalan perehdytyskansio 2009.)

Vanhempia tuetaan ja ohjataan lapsen perushoidossa, sen merkityksen ymmärtämisessä ja toteuttamisessa. Vanhempia autetaan myös ymmärtämään varhaisen vuorovaikutuk-

sen merkitys lapsen hyvän kiintymyssuhteen rakentumiselle ja turvallisen arjen muodostumiselle. Työntekijät auttavat lapsen hoidossa vanhemman väsymisen hetkillä tai muutoin sovituisissa tilanteissa. Vanhempia ohjataan omatoimisuuteen esimerkiksi kodinhoidollisissa tehtävissä, sekä kannustetaan terveyttä edistäviin elämäntapoihin. Vanhempien kanssa työskenneltäessä käytetään erilaisia työvälineitä. Vauvalassa on käytävissä muun muassa sovitut keskustelut, tilannekeskustelut, mallittaminen, Pikku Portaata, videointi, varhaisen vuorovaikutuksen havainnointilomake, ajankäyttöympyrä, verkostokartta, vanhemmuuden roolikartta, aikajana, ennakointidialogi sekä Pesäpuu ry:n kehittämät välineet. Työvälineet ovat sovellettavissa työskentelyprosessien eri vaiheisiin ja niitä voidaan käyttää joko yksin tai rinnakkain. Vanhempia tuetaan tavoitteiden ja sopimusten mukaisesti yhteydenpitoon lähiverkoston, sekä muun tuki- ja auttaja-verkoston kanssa. Lähiverkoston kanssa työskenneltäessä voidaan myös käyttää työvälineitä, kuten verkosto- ja ennakointidialogi menetelmiä sekä läheisneuvonpitoa. (Vauvalan perehdytyskansio 2009.)

8 TUTKIMUSONGELMAT

Opinnäytetyömme tavoitteena on tutkia Alavanmäen perhetukikeskuksen vauvala-osaston työntekijöiden kokemuksia vauvaperheiden sijoituksesta. Tavoitteisiin pääsemiseksi olemme jakaneet tutkimusaiheemme neljään eri tutkimusongelmaan alaongelmineen, joita ovat:

1. Miten työntekijät kokevat vauvaperheiden sijoituksen tavoitteiden toteutumisen?
Kuinka tavoitteiden eteen työskennellään?
2. Kuinka työntekijät kokevat sijoitettujen vauvaperheiden vanhempi-lapsisuhteen?
Millaisia työmenetelmiä työntekijät käyttävät vanhempi-lapsisuhteen tukemisessa?
3. Kuinka työntekijät kokevat yhteistyön vauvaperheiden kanssa toimivan?
Miten yhteistyön toimivuuteen voidaan vaikuttaa?
4. Millä tavoin työntekijät kehittäisivät vauvaperheiden kanssa työskentelyä tulevaisuudessa?
Millaisia kehitysideoita vauvaperheiltä on tullut?

9 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

Opinnäytetyön toteuttamisessa täytyy ottaa monia asioita huomioon. Löydettyämme yhteistyökumppanin sekä mielenkiintoisen ja ajankohtaisen aiheen oli mielekästä aloittaa tutkimuksen toteutus. Kohderyhmän ja aiheen valittuamme mietimme, mitä menetelmää käyttäen saisimme luotettavimman ja kattavimman tutkimustuloksen aikaan. Tutkimuksemme aineistokeruumenetelmä valikoitui yhdessä yhteistyökumppanimme kanssa ja koimme sen parhaaksi vaihtoehdoksi. Aineiston ollessa valmis, se tulee käsitellä ja analysoida sopivimmaksi koetuin keinoin. Tulosten ollessa valmiita, täytyy ottaa huomioon tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys.

9.1 Kohderyhmän valinta

Tutkimuksemme kohderyhmänä ovat Kuopiossa sijaitsevan Alavanmäen perhetukikeskuksen vauvala-osaston seitsemän ohjaajaa sekä osaston vastaava ohjaaja. Valitsimme vauvala-osaston tutkimuskohteeksemme, sillä toinen meistä oli siellä työharjoittelussa syksyllä 2009, joten tutkimuskohde oli entuudestaan tuttu. Koemme myös, että vauvala-osasto on ammattitaitoisen henkilöstön ja sijaintinsa vuoksi sopiva vaihtoehto tutkimuksen toteuttamiseen. Vauvaperheiden sijoitus Alavanmäen perhetukikeskuksessa on melko uusi työmuoto, joten kehittämisen kannaltakin kohderyhmä on sopiva. Joulukuussa 2009 anoimme lupaa tutkimuksen aloittamiseen Alavanmäen perhetukikeskuksen johtajalta. Saimme myöntävän vastauksen tutkimuksen käynnistämiseksi sekä kannustusta tutkimuksen eteenpäin viemisessä.

9.2 Tutkimusmenetelmä

Tutkimuksemme on kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus, jonka lähtökohtana on todellisen elämän kuvaaminen mahdollisimman kokonaisvaltaisesti. Pyrkimyksenä on siis löytää ja paljastaa tosiasioita kuin todentaa jo olemassa olevia väittämiä. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 161.) Opinnäytetyömme aineiston keräämisen tavoitteena on saada mahdollisimman laaja-alaista sisältöä tutkimusaiheestamme.

Opinnäytetyössämme kvalitatiivista lähestymistapaa edustaa teemahaastattelu eli puoli-strukturoitu haastattelu. Teemahaastattelussa edetään tiettyjen keskeisten etukäteen valittujen teemojen ja niihin liittyvien tarkentavien kysymysten mukaan. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 75). Valitsimme teemahaastattelun tiedonkeruumenetelmäksi, koska haluamme välittää kuvaa työntekijöiden ajatuksista, tunteista ja käsityksistä. Haastatteluissa työntekijöillä on mahdollisuus tuoda itseä koskevia asioita ilmi mahdollisimman monipuolisesti ja vapaasti. Haastattelun edetessä pystymme myös selventämään haastateltavien vastauksia ja syventämään niiden tietoa lisäkysymyksillä. (Hirsjärvi & Hurme 2000, 35.)

9.3 Tutkimusaineiston keruu

Laadimme haastatteluteemat tutkimusongelmien pohjalta tammikuun 2010 aikana. Tutkimusongelmia ja haastatteluteemoja suunnitellessamme hyödynsimme opinnäytetyössä käyttämäämme teoriaa. Muodostimme teemahaastattelurungon (Liite 2) niin, että saamme mahdollisimman laaja-alaista tietoa työntekijöiden kokemuksista vauvaperheiden sijoituksesta. Jaoin tutkimusongelmat tarkentaviin alaluokkiin, jotka ohjasivat haastattelun etenemistä. Työntekijöillä oli mahdollisuus tutustua tutkimusongelmiimme ennen haastatteluita heille annetun tiedotteen (Liite 1) kautta.

Haastattelut toteutettiin yksilöhaastatteluina, sillä jokainen haastateltava kokee asian subjektiivisesti ja näin ollen toisen läsnäolo voisi muuttaa tiedonantoa. Haastateltavalle on annettava mahdollisuus tuoda esille itseään koskevia asioita mahdollisimman vapaasti, sillä ihminen on tutkimuksessa merkityksiä luova ja aktiivinen osapuoli. (Hirsjärvi, Remes & Sarajärvi 2007, 200.) Tutkimuskohteeseemme tutustuessamme syksyllä 2009, kysyimme haastateltavien mielipidettä siitä, haluavatko he yksilö- vai parihaastattelun. Haastateltavat olivat yksimielisiä haastattelun toteuttamisesta yksilöhaastatteluna, jolloin he voivat vastata anonyymisti ilman toisen ohjaajan läsnäoloa.

Haastattelut toteutimme helmikuun 2010 alussa vauvala-osaston kokoustiloissa. Ennen varsinaisia haastatteluja toteutimme esihaastattelun sijaisena toimivalle vauvalan työntekijälle. Haastattelut toteutimme neljänä päivänä ja yhden päivän aikana haastattelim-

me aina kaksi työntekijää. Haastattelut toteutettiin työntekijöiden ehdoilla rauhallisena ajankohtana erillisessä kiireettömässä tilassa. Vuorotellen toinen meistä haastatteli työntekijää ja toinen kirjasi haastattelut ylös. Haastattelun tallentamisen tukena käytimme nauhuria. Haastattelut kestivät puolesta tunnista tuntiin haastateltavasta riippuen. Haastattelun kuluessa pystyimme säätelemään aineiston keruuta joustavasti tilanteen edellyttämällä tavalla ja vastaajia myötäillen. Säätelimme myös haastatteluaiheiden järjestystä sekä tulkitsimme vastauksia monipuolisesti. Epäselvissä tilanteissa pystyimme selvittämään haastateltavan vastauksia, jolloin saimme syvempää tietoa. (Hirsjärvi yms. 2007, 199.)

9.4 Tutkimusaineiston käsittely ja analysointi

Haastattelut teemoiteltiin teema-alueiden mukaisesti sisällönanalyysia apuna käyttäen. Aloitimme tutkimuksemme aineiston analysoinnin haastatteluiden jälkeisellä viikolla, jolloin haastattelut olivat vielä tuoreessa muistissa. Tarkoituksenamme analyysivaiheessa oli luoda selkeä aineisto, jotta pystyisimme tekemään luotettavia johtopäätöksiä tutkittavasta aiheesta. Aloitimme laadullisen aineiston käsittelyn jaottelemalla haastatteluvastaukset osiin ja teemoittelemalla niistä yhtenäisiä piirteitä. Tällaiset analyysista esiin nostetut teemat perustuvat tutkijan tulkintoihin haastateltavien sanomisista. (Hirsjärvi & Hurme 2004, 173). Aineiston järjestely teemoihin oli aikaa vievä prosessi, mutta sen avulla saimme kokoon johdonmukaisen kokonaisuuden tutkimusaineistostamme. Teemoittelun tukena käytimme nauhurilta otettuja sitaatteja, joita hyödynsimme tutkimustuloksia käsitellessämme.

9.5 Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys

Opinnäytetyössä pyrimme arvioimaan laaditun tutkimuksen luotettavuutta ja eettisyyttä eri näkökulmista. Opinnäytetyön luotettavuutta lisää tutkimuksen eri vaiheiden tarkka kuvailu, analysointi ja arviointi. Haastatteluteemojen, haastatteluiden toteutuksen ja analysoinnin kertominen ja kuvailu jäsentää tutkimuksen konkreettisen etenemisen ja mahdollistaa tutkimuksen seuraamisen. Huomioimme myös, että työntekijöiden koke-

muksia vauvaperheiden sijoituksesta ei voida yleistää, koska vastaukset ovat työntekijöiden omia tuntemuksia ja kokemuksia juuri vauvala-osaston työskentelystä.

Menetelmänä teemahaastattelu on luotettava tiedonkeruumenetelmä. Haastattelussa ollaan suorassa kielellisessä vuorovaikutuksessa haastateltavan kanssa, sekä siinä voidaan säädellä aineiston keruuta joustavasti tilanteen edellyttämällä tavalla ja vastaajia myötäillen. (Hirsjärvi yms. 2009, 204–205). Haastatteluihin osallistui yhtä vaille kaikki vauvalan ohjaajat, joten koemme tutkimustulosten antavan kokonaisvaltaisen kuvan työntekijöiden kokemuksista vauvaperheiden sijoituksesta Alavanmäen perhetukikeskuksen vauvalassa. Vastaajamäärä oli kattava ja tutkimuksen tuloksia voidaan pitää luotettavina. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 85–86.)

Haastatteluprosessi eteni esihaastattelulla, jota pidetään teemahaastattelun välttämättömänä ja tärkeänä osana. (Hirsjärvi & Hurme 2004, 73). Haastattelut toteutimme osastolta erillisessä rauhallisessa ympäristössä, jolloin ulkopuoliset tekijät eivät vaikuttaneet tutkimustulosten luotettavuuteen. Varasimme haastatteluihin riittävästi aikaa, jotta saimme mahdollisimman kattavat ja monipuoliset vastaukset lisäkysymyksiä apuna käyttäen. Haastatteluiden kuluessa koimme haasteena kysymysten esittämisen oikealla tavalla. Haastattelijä sekä tutkimuksen kohdehenkilö voivat molemmat käsittää asioita eri tavalla, jolloin tuloksiin voi tulla virheitä. (Hirsjärvi yms. 2007, 226–227.) Näin ollen huomautimme haastateltavia, mikäli he puhuivat tutkimukseen kuulumattomasta aiheesta.

Mielestämme tutkimuksen luotettavuutta lisää myös se, että haastattelutilanteessa oli kaksi haastattelijaa, jolloin molemmat pystyivät havainnoimaan ja kuuntelemaan haastateltavien eleitä ja äänenpainoja. Tutkimusaineiston käsittelyn luotettavuutta lisäsi kahden haastattelijan lisäksi nauhuri, josta pystyi tarvittaessa tarkistamaan epäselviä ilmauksia. Tutkimustuloksia esitellessämme käytämme haastattelijoiden suoria lainauksia lisätäksemme tutkimuksen luotettavuutta. Sitaatteja lainatessamme pidämme tärkeänä, että työntekijöitä ei voida tunnistaa vastauksista.

Koemme, että opinnäytetyömme tulokset ovat luotettavia, sillä valitsimme haastateltavat harkitusti. Työntekijät ovat kouluttautuneita ammattilaisia, joilla on kokemusta vauvaperheiden kanssa työskentelystä toiminnan alusta alkaen. Uskomme, että luotettavuus-

teen vaikuttaa myös ennakkotutustumisen ja -työskentely tutkimuskohteemme kanssa. Näin ollen pyrimme luomaan haastateltaviin luottamussuhteen, jolloin koemme, että heidän on luontevampaa osallistua haastatteluun.

Opinnäytetyössämme eettisyys on alusta loppuun saakka tärkeä ja huomioitava asia. Opinnäytetyön eettisten ratkaisujen tavoitteena on ihmisten kunnioittaminen, oikeuden mukaisuuden korostaminen ja tasa-arvoinen vuorovaikutus. (Kuokkanen, Kivirinta, Määttä & Ockenström 2007, 27). Työn eettisyyttä pohdimme tarkkaan jo aihetta valittaessamme. Pidämme tärkeänä, että opinnäytetyöstämme ei aiheudu kenellekään mielihaittaa tai ylimääräisiä ongelmia. Tutkimusaiheemme liittyessä lastensuojeluun, meidän on oltava hienovaraisia ja otettava huomioon asiakkaat työntekijöiden rinnalla. Salassapitovelvollisuus kuuluu myös luontevana osana opinnäytetyöprosessiimme.

10 TUTKIMUSTULOKSET

Opinnäytetyöhön osallistui seitsemän kahdeksasta vauvalan ohjaajasta sekä osaston vastaava ohjaaja. Yhteensä tutkimukseemme osallistui kahdeksan vauvalan työntekijää. Teemahaastatteluista keräsimme haastattelijoiden suoria lainauksia, jotka elävöittävät tutkimustulosten esittelyä sekä tuovat luotettavuutta opinnäytetyöhömmme. Haastatteluiden tulokset esitetään neljän tutkimusongelman pohjalta muodostuneiden aihealueiden mukaisesti.

10.1 Vauvaperheiden sijoituksen tavoitteiden toteutuminen

Kaikkien tutkimukseen vastanneiden työntekijöiden mielestä tavoitteet ovat toteutuneet melko hyvin. Tavoitteiden toteutumiseen vaikuttavat perhekohtaiset erot, esimerkiksi vanhempien päihdeongelma. Muutaman työntekijän mielestä tavoitteisiin pääsemiseen vaikuttaa myös perheen sijoituksen aika osastolla. Osa työntekijöistä kokee, että tavoitteisiin ei päästy toivotulla tavalla, mikäli perheen lapsi jouduttiin sijoittamaan kodin

ulkopuolelle. Huostaanotto nähtiin kuitenkin lapsen edun mukaiseksi. Osa vastaajista on kokenut näkevänsä etukäteen lapsen tulevan sijoituksen.

”Kuitenkin on niinku rajallinen aika ja rajallinen kapasiteetti ite kelläkin, et pitäskö niitä sit aina vähän niinku mieltä ite kelläkin, et onko liikaa niitä tavoitteita.”

”Osa on kyllä lähtenyt sijoitukseen näistä vauvoista, että siinä on ollu sit päihheet niin voimakkaasti mukana ja vanhemmat eivät oo sitten sitoutuneet siihen, siihen lapsen hoitoon, et ne on lähteny kesken sen hoitojakson vanhemmat pois ja lapsi on sit jääny tänne.”

Työntekijät kokivat onnistuvansa pystymään työskentelemään tavoitteiden mukaan tapauskohtaisesti. Parin työntekijän mielestä he onnistuivat työskentelemään tavoitteiden mukaisesti, erityisesti ollessaan omahoitajina. Eräs työntekijä koki, että tavoitteisiin pääseminen on hankalampaa, jos ei toimi perheen omahoitajana. Monet työntekijät kokivat, että tavoitteisiin pääseminen on helpompaa, kun perhe on omasta tahdostaan sijoitettuina. Osa työntekijöistä tunsu, että he eivät ole täysin onnistuneet työskentelemään tavoitteiden mukaisesti. Erään työntekijän mielestä kehittämisen varaa olisi, hän kokee myös tarvitsevänsä lisää rohkeutta perheen kanssa työskentelyyn. Toinen työntekijä näki puolestaan, että vanhemmilla ei ole riittävästi ymmärrystä siihen, mitä työntekijä työskentelyllään tarkoittaa. Yhden haastateltavan mielestä tavoitteisiin pääsemiseksi on oltava hienotunteinen ja olla läsnä, sekä jutella äidin vuorovaikutuksen tärkeydestä. Tavoitteiden saavuttamisessa koetaan onnistumisia ja epäonnistumisia, mutta ne ovat normaalia työskennellessä vauvaperheiden kanssa.

”Sen perheen kanssa, jonka kans pääsee työskentelemään hyvin, niin toteutuu ihan silleen niinku hyvin ne tavoitteet, mut sit jos on perhe joutunu tulemaan sillee vastentahtosesti tänne, eikä oo ollenkaan vastaanottavainen mihinkää apuun ja niin sillon, niinku tuntuu ettei mittään oo tehtävissä, on hirveen vaikeeta työskennellä.”

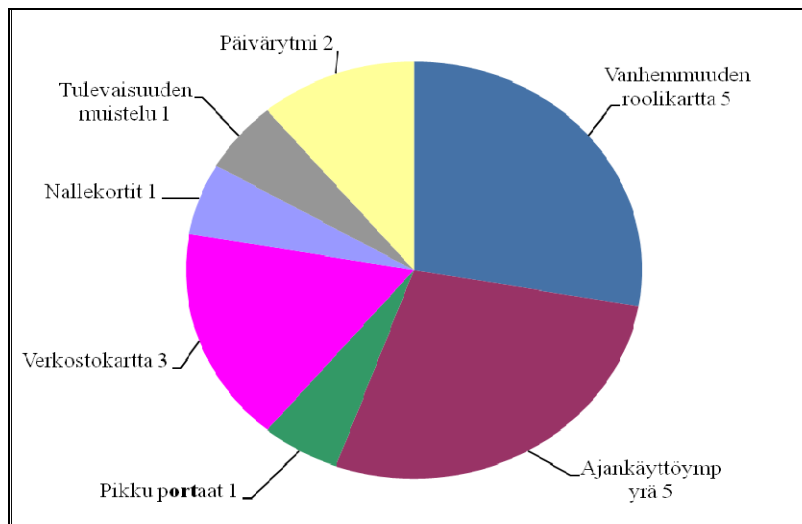
”Välillä niinku tuntuu et mennään yks askel etteen ja kaks taakse ja et se on semmosta se vauhti.”

”Itestä aina tuntuu ettei oo saanu mittään aikaseks, muttaa kyllä niitä varmaan aina jotakin aina lähtee itämään niille (perheille) sitten kuitenkin.”

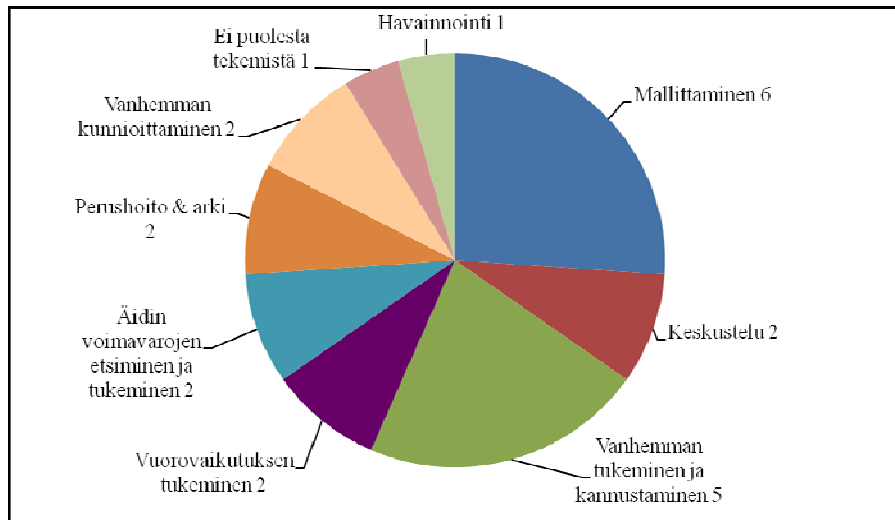
Puolet työntekijöistä piti tavoitteita sopivina ja realistisina vauvaperheille. Heidän mielestään tavoitteet ohjaavat työntekoa ja ovat lapsen edun mukaisia. Erään työntekijän mielestä päihdeongelmaisten vanhempien kanssa tavoitteisiin päästään helpommin kuin päihdeongelmaisten vanhempien kanssa. Osan mielestä tavoitteita voisi parantaa, esimerkiksi muuttamalla tavoitteet ymmärrettävämmiksi ja vauvan edun mukaisiksi. Parin työntekijän mielestä tavoitteita on liikaa sekä aika tavoitteiden toteutumiselle on rajallinen. Työntekijöistä puolet painottaa, että tavoitteet on tehtävä perhekohtaisesti ja esimerkiksi perheelle tehtävät alatavoitteet nähdään tärkeänä. Eräs työntekijä pohtii vaaditaanko vanhemmilta liikaa tavoitteiden toteutumisen kannalta.

”Semmosta tietysti joututaan miettimään, että et tuota, just näistä tavoitteista, et voijaanko myö aatella, et kaikki toteutuu just niinku me ajatellaan ja mikä on niinku, meidän käsitys esmerkiks hyvästä hoidosta.”

Työntekijöistä suurin osa on käyttänyt apuvälineinä työmenetelmiä vauvaperheiden kanssa työskennellessä. Vanhemmuuden roolikartta ja ajankäyttöympyrä ovat eniten käytettyjä työmenetelmiä osastolla (kuvio 1). Työntekijät pitivät työmenetelmien ohella tärkeänä työskentelytapana mallittamista sekä vanhemman tukemista ja kannustamista (kuvio 2).

KUVIO 1. Työntekijöiden käyttämät työmenetelmät vauvala-osastolla

KUVIO 2. Työskentelytavat vauvala-osastolla

”Ihan tätä arjen elämistä, mallina olemista, myö ollaan ihan niinku peilejä näille äideille.”

”Minä ainakkii niinku omassa työskentelyssäni käytän semmosta avointa kuitenkin, avointa keskustelua kyllä ihan kympin arvoisena asiana, et sit kun se saa sen luottamuksen et pystyy semmosseen jutteluun.”

”Voiko sanna, niinku käestä pittäen opettaminen, niinku siis, niinku näytetään ensin sille vanhemmalle, kuinka esimerkiks kylvetetään jos ei oo niinku aikasempaa kokemusta.”

Suurin osa työntekijöistä pitää tavoitteissa tärkeimpänä vanhemman ja lapsen vuorovaikutuksen tukemista. Lisäksi tärkeinä asioina pidetään kiintymyssuhteen tukemista, mallittamista sekä vanhempien verkoston huomioimista. Osa työntekijöistä mainitsee ensiarvoisen tärkeäksi myös arjesta ja lapsen perushoidosta selviytymisen ja päivärytmin omaksumisen. Tärkeiksi asioiksi katsotaan myös äidin voimavarojen tukeminen sekä passivoitumisen ehkäisy.

”Et se vuorovaikutus ja se sen tukeminen, et sen kun hallitsee niin pääsee kyllä jo aika pitkälle.”

Kaikkien työntekijöiden mielestä vauvaperheet ovat hyötyneet koko perheen sijoituksesta Alavanmäen perhetukikeskuksen vauvalassa. Suurin osa työntekijöistä koki, että perheet ovat saaneet neuvoa ja tukea, esimerkiksi asioimisessa ja vauvanhoitoon liittyvissä perusasioissa. Eräs työntekijä mainitsi, että varsinkin päihteettömät äidit ovat hyö-

tyneet sijoituksesta. Kahden työntekijän mielestä vauvaperheet hyötyvät sijoituksesta, sillä osastolla tarjotaan vanhemmalle mahdollisuus myös omaan aikaan. Pari työntekijää koki, että osastojakson aikana nähdään perheen ongelmat ja mahdollinen huostaanotto on lapsen edunmukaista. Vajaa puolet työntekijöistä koki, että perheet ovat hyötäneet sijoituksesta, sillä perheet ovat antaneet positiivista palautetta työntekijöille. Perheet ovat myös osoittaneet pärjäävänsä kotona osastojakson jälkeen.

”Mut niinku lapsen etu, se etu on siinä kuitenkin sit hyvin toteutunu, et se on nähty aika äkkiä, eikä oo tarvinnu niitä pompotuksia kottiin ja takasin, jota ehkä ois voinu olla ilman tätä mejän osastoa sit kuitennii.”

”Kyllä mää uskon, että niinku nää perheet on saanu just neuvoja ja sitä käytännön oppia meiltä jaa just siihen vauvan hoitoon, miten vauvaa hoidetaan, kuinka vauvan kanssa ollaan, miten sille puhutaan, et varmasti sellasia siemeniä ja ituja ja ne sit kantaa.”

10.2 Sijoitettujen vauvaperheiden vanhempi-lapsisuhde

Vanhempi-lapsisuhde koetaan erilaisiksi riippuen perheestä. Kolmen työntekijän mielestä osalla vauvaperheistä on melko hyvä vanhempi-lapsisuhde. Erään työntekijän mielestä kotiutuneilla äideillä on parempi ote vauvaan ja heitä on helppo auttaa ja tukea. Toinen työntekijä koki, että päihdeperheillä vanhempi-lapsisuhde on huonompi, sillä äidillä ei ole voimavaroja vauvalle. Puolet työntekijöistä totesi, että vanhemman ja vauvan välisessä vuorovaikutuksessa on puutteita ja parin työntekijän mielestä lapsen hoidossa on usein myös puutteita. Muutamien työntekijöiden mielestä vanhemmat eivät osaa kohdata lastaan ikätasoaan vastaavasti ja voivat esimerkiksi vaatia lapselta liikaa. Yksi haastateltavista kertoi, että kotoa tulevissa perheissä koetaan useasti turvattomuutta.

”Oikeesti välillä niinku miettii, et miten se vauva on voinu niinku pysyä hengissä semmosen äidin kanssa, joka ei niinku -- ne on niinku kaks ihan erillistä ihmistä niinku, et ne ei oo siinä semmosessa ihanassa symbioosisa, missä vielä pitäis olla.”

”Ei voi sanna, että yleensä, mutta tullee mieleen, että vuorovaikutuksessa voi olla puutteita – itse asiassa niissä kaikissa asioissa minkä etteen me työskennellään, on niitä puutteita.”

”Monet niinku luulee, et ei sille tarvii paljon puhuu, ku eihä se ymmärrä mittään, ku se on tuommonen vauva, et kuhan nyt annan ruokaa ja vaihan vaipat.”

Suurin osa työntekijöistä mainitsi, että vauvaperheiden lapsisuhteeseen vaikuttavat pääosin vanhemman oma lapsuus ja taustat sekä mielenterveysongelmat. Osa työntekijöistä toi ilmi, että päihteet vaikuttavat vanhempi-lapsisuhteeseen ja esimerkiksi päihdeettömien vanhempien koetaan helpommin rakastuvan vauvaansa kuin päihdeongelmaisten. Vanhemman oma vointi ja halu pärjätä vauvan kanssa katsotaan vaikuttavan vanhempi-lapsisuhteeseen.

”Kyllähän niinku jokainen vanhempi rakastaa lastaan, mutta että pystyykö tarjoamaan sen hoivan ja huolenpidon, niin se on eri asia.”

Haastatteluissa ilmeni, että mallittamisen kautta tuetaan parhaiten vanhempi-lapsisuhdetta. Työntekijöistä suurin osa koki myös, että opastaminen ja neuvominen yhdessä keskustelun lomassa tukevat vanhempi-lapsisuhdetta. On tärkeää, että vanhempaa tuetaan ja kuunnellaan sekä keuhutaan hänen onnistuessa. Osa työntekijöistä nosti esille vauvan näkyväksi tekemisen ja vauvan äänenä olemisen apuna vanhemman ja vauvan välisen suhteen tukemisessa.

”Ihan semmosia konkreettisia asioita, pukemista, miten eri säällä puetaan lapsi, miten tärkeätä on ulkoilut ja ruokailut ja kaikki tämmöset sitten tietysti -- ihan tämmösiä perusasioita.”

”Kun äiti näyttää, ettei jaksa sängystä ylös nousta, niin menet sängyn viereen ja alat niinku leperrellä tavallaan sille pienelle, niin ei se äiti kauan siellä makkoo, kun se tulloo vierelle kahtomaan, et mitähän sää teet minun vauvan kanssa.”

Pääosin työntekijät ovat onnistuneet vanhempi-lapsisuhteen tukemisessa. Vanhemmat ovat ottaneet neuvoja vastaan ja suurin osa vauvaperheistä on päässyt sijoituksen päätyttyä omaan kotiin, jolloin työntekijät ovat kokeneet onnistuvansa vanhempi-lapsisuhteen tukemisessa. Pari työntekijää ei juuri kokenut onnistuvansa vanhempi-lapsisuhteen tukemisessa, esimerkiksi jos lapsi on otettu huostaan. He kuitenkin kokivat onnistumisen kokemuksia lapsen kotiutuessa sijaisperheeseen. Eräs työntekijä mainitsi omahoitajana olevan paremmat mahdollisuudet tukea vanhempi-lapsisuhdetta. Yleisesti koettiin

enemmän onnistumisia, kuin epäonnistumisia ja kehittämistä on aina, mutta sijoituksen aika on usein liian rajallinen.

”Tässä näkkee niin hirveen pieniä asioita, joista pitäis niinku aavistaa, et lähteekö tämä käyntiin vai eikö tää lähe käyntiin.”

”Kun vanhempi ottaa, niinku vastaan sen neuvon, mitä antaa, niin kyllähän se sillon on jo, niinku sellainen onnistumisen kokemus ja sitten tietysti jos se lapsi pääsee kotiin sen oman vanhemman kanssa, että se vanhempi, niinku tavallaan sitoutuu sitten siihen sen lapsen hoitamiseen.”

Melkein kaikki työntekijät kokivat, että vanhemman ja lapsen välinen suhde muuttui paremmaksi sijoituksen aikana. Työntekijät mainitsivat, että vanhemman itseluottamus on parantunut ja vanhempi on saanut voimavaroja jaksamiseensa ja näkee tulevaisuuden positiivisena. Osa vanhemmista on myös oppinut kohtaamaan lapsensa, sekä saaneet apua ja tukea äitiyteen ja lapsen hoitoon. Pari työntekijöistä mainitsi myös, että vanhemman ja lapsen kiintymyssuhde on parantunut sijoituksen aikana, sillä vanhemmat ovat oppineet mallittamalla. Työssä tärkeää on kulkea vanhempien rinnalla, nähdä heidän voimavarat sekä mennä arjessa pikkuhiljaa eteenpäin. Vanhempien sitoutuminen ja mahdollinen väsyminen sijoituksen aikana vaikuttavat vanhempi-lapsisuhteeseen. Osa työntekijöistä kokee, että huoli on jäänyt sijoituksen päättyessä perheen mentyä kotiin. Huolta työntekijöissä aiheutti myös lapsen mahdollinen huostaanotto, jolloin biologisen vanhemman ja lapsen välinen suhde huononee tai jopa katkeaa.

”Ja sitten jos ei ole, niinku sitä mallia siihen hoitamiseen ollu, niin, jos on hyvin käyny niin se on meiltä, niinku oppinu sen, samaten kaikki vuoro-kausirytmit ja tälläset.”

”Et miten ollaan, niinku vanhempi ja aikuinen, niin miten se näkyy, niin hyvin pienissä jutuissa, et eräänä päivänä tuota isä huomaakin antaa lapselle välipalaa, ennenko alkaa ite syömään, kun huomaa et lapsi on nälkäinen.”

Suurin osa työntekijöistä koki, että laitosoiloilla on vaikutusta lapsen ja vanhemman väliseen suhteeseen. Puolet työntekijöistä kertoi vanhemmilla olevan laitostumisen riski ollessaan sijoitettuna vauvalassa. Vanhempien puolesta tehdään helposti liikaa ja vanhempien oma motivaatio on hukassa. Osastolla on myös paljon muita ihmisiä, jotka vaikuttavat joidenkin työntekijöiden mielestä negatiivisesti vanhempiin. Huonoiksi puo-

liksi laitoksessa asumiseen mainittiin myös henkilökunnan vaihtuvuus ja fyysinen ympäristö, joka voi ahdistaa vanhempia. Osastolla vanhemmat saattavat tylesistyä ja he tarvitsisivat ehkä enemmän vertaistukea. Kaikki eivät myöskään kykene noudattamaan osaston sääntöjä.

Laitoksessa asumisessa työntekijät näkivät enemmän hyviä puolia, kuin huonoja puolia, esimerkiksi vanhemman ja vauvan yhdessäolo koettiin tärkeäksi. Pari työntekijää mainitsi vakaan vuorokausirytmien tukevan äitiyttä ja lapsen kehitystä. Osastolla äidillä on myös mahdollisuus lepoon ja arjen työt voi hetkeksi unohtaa, vanhemman on myös helpompaa irtautua osastolla menneisyydestään. Eräs työntekijä koki, että osastolla äiti ja lapsi ovat onnellisia, sillä vanhemmilla on mahdollisuus vertaistukeen ja työntekijät antavat mallia lapsen hoitoon. Myös vanhemman omat verkostot vaikuttavat osastolla oloon ja vanhemman jaksamiseen. Yksi työntekijä mainitsi, että osaston väkimäärästä huolimatta vanhemmat hakeutuvat muiden seuraan.

”Jos jollakin on, niinku kielen päällä ja sydämessä se vauvalle juttelu ja sen kanssa ihanasti oleminen, niin ei sitä kokonaan nollille mikkään laitos vie.”

10.3 Yhteistyö vauvaperheiden vanhempien kanssa

Työntekijät toivat ilmi, että vauvaperheiden vanhempien kanssa tehtävään yhteistyöhön vaikuttavat sijoituksen tulokset. Omasta tahdosta tulleiden vanhempien kanssa on helpompaa työskennellä, kuin vastentahtoisesti tulevien vanhempien kanssa. Puolet työntekijöistä kertoi, että asiointi vanhempien kanssa on avointa ja toimivaa. Muutama mainitsi omahoitajuuden merkittävänä yhteistyön kannalta, esimerkiksi omahoitajan koetaan pitävän perheen puolia. Yhteistyön koettiin myös toimivan, sillä perheet pyytävät tarvittaessa apua kaikilta työntekijöiltä. Haasteena työntekijät kokevat pysymistä äidin rinnalla tasavertaisena kumppanina sekä äidin herkkyyden huomioimista. Muutama työntekijä mainitsi vanhempien kyseenalaistavan heidän työskentelyään. Hankalaksi koettiin myös ajoittainen työntekijöiden toimiminen sääntöjen vastaisesti, joka vaikuttaa yhteistyön toimivuuteen vauvaperheen vanhempien kanssa. Yhteistyössä vanhempien kanssa on huomioitava, esimerkiksi ammatillinen suhtautuminen vanhempia kohtaan sekä tutus-

tuminen ennen osastojakson alkua. Yhteistyön lähtökohtana pidetään, että työntekijät saavat heti sijoituksen alussa hyvän luottamussuhteen vanhempiin.

”Se on niinku se haaste pysyä, niinku siinä rinnalla, niinku oikeesti sen äitin rinnalla semmosena, semmosella oikeella tasolla, että ei liian ylhäällä missään tapauksessa liian ylhäällä, mutta ei liian alhaallakaan.”

”Kokonaisuudessaan ni tosi hyvin on, että ei vaikka totta kai tulee sanomista ja pitää sanoa puolin ja toisin, mutta silti on kyllä niinku hyvin, hyvin on menny.”

Vanhempien läsnäololla on vaikutusta myös työntekijöiden työntekoon. Suurin osa työntekijöistä mainitsi, että vanhempien läsnä ollessa on muistettava vaitiolovelvollisuus ja esimerkiksi toimiminen. Kolmas osa työntekijöistä kokee työntekoa vanhempien läsnä ollessa raskaammaksi ja haasteellisemmaksi. Jotkut työntekijöistä kertoi, että osastolla on usein liikaa ihmisiä ja vanhemmat ovat niin sanottua henkilökuntaa. Eräs työntekijöistä koki olonsa ristiriitaiseksi, sillä vanhemmat voivat olla epäluuloisia työntekijöitä kohtaan. Muutama toi ilmi, että työntekijöillä on liian vähän keskinäistä aikaa ja esimerkiksi viikoittain voisi olla työntekijöiden oma keskusteluhetki pelkästään perheiden asioihin liittyen. Vanhempien läsnäolo koetaan kuitenkin pääosin mukavana ja positiivisena.

”Pitää muistaa, et nehän immee meistä just sen mallin, me ollaan kuitenkin se malli.”

”Onhan se paljon, niinku rankempaa pitää, niinku miettiä ja vähä kahtoo mitä sanot ja millonka, että onko ne korvat tuolla selän takana.”

Lähes kaikkien työntekijöiden mielestä vanhempien läsnäololla on vaikutusta työyhteisöön. Työntekijät kokivat, että vanhemman arvioivat ja testaavat heitä. Vanhempien läsnäolo vaikuttaa työyhteisöön esimerkiksi käytännön asioissa, työnteko voi tuntua kiireellisemmältä ja raskaammalta, sekä jotkut työntekijät tuntevat väsymystä vanhempien läsnä ollessa. Osastolla vanhempien läsnäolon koetaan joskus tuovan työyhteisöön jännitteitä ja työyhteisössä koetaankin, että osa työntekijöistä pitää vanhempien läsnäolosta enemmän kuin toiset. Eräs työntekijä on kokenut vanhemman käyttäytymisen jopa vihamielisinä, joka tällöin vaikuttaa työyhteisöön. Työskentely vanhempien kanssa hakee osastolla vielä paikkaansa, mutta työntekijät kokevat, että he voivat puhua asiois-

ta työyhteisön sisällä. Työntekijät painottavat vanhempien kanssa työskentelyssään joustavuutta, vanhempien kunnioitusta, tiedonkulkua sekä vaihteluvuorollisuutta.

”Tekipä niin tai näin, niin aina siitä tulee, niinku sanomista, mutta se on tätä uuen työn, työn tota paikkasa hakemista tai muutoksen hakemista varmasti, mut ollaan pystytty puhumaan kuitenkin.”

”Jotkut työntekijät on niitä hyviä ja jotkut on pahoja ja siinä sit kuitenkin niinkun työyhteisössä pitäs se semmonen oma, oma vakaumus, niinku säilyä, et kyllä me nyt vaan kaikk,i niinku ollaan yhtä hyviä ja et ei anneta sille asiakkaalle sitä mahollisuutta lähtee pompottelemaan meitä ja ohjailemaan koko osastoo.”

Työntekijät kokivat, että yhteistyötä vanhempien kanssa voidaan parantaa monin eri keinoin. Keskustelu niin työyhteisössä kuin vanhempienkin kanssa koetaan tärkeäksi, sillä keskustelujen kautta saadaan kehitysideoita, niin vanhemmilta kuin työtovereilta. Monet työntekijät painottivat vanhempien vastuuta ja palautetta työn kehittämisen kannalta. Viikkotavoitteiden ja yhteisen raportin läpikäyminen vanhempien kanssa nähdään hyvänä yhteistyön kehittäjänä. Eräs työntekijä ehdotti perheille omia työntekijöitä, joilla olisi aikaa paneutua perheiden asioihin paremmin. Osa mainitsi, että osastolla yksinsojitetut lapset vievät usein voimavaroja työntekijöiltä perheiden kanssa tehtävästä työstä.

”Tekemällä sitä työtä yhdessä eihän sitä voi, niinku muuten ja sitte jos jotain virheitä on, niin niistä pittää ottaa opikseen.”

”Se on kumminkii niin semmosista arjen pienistä jutuista.”

Työntekijöistä reilu puolet koki, että koulutusta perheiden kanssa työskentelyyn voisi olla lisää. Koulutusta toivottiin lisää esimerkiksi ryhmänä toimimisesta, vauvan tunnevammoista ja diagnooseista, sekä masennuksesta ja päihdeäideistä. Koulutusta toivotaan koko työyhteisölle yhtäaikaaisesti esimerkiksi opintomatkojen ja tutustumiskäyntien kautta. Tärkeänä nähtiin, että työntekijät käyttäisivät yhteisiä työmenetelmiä. Toisaalta koettiin, että tekemällä oppii ja apua saa kokeneemmilta työntekijöiltä. Hieman alle puolet työntekijöistä koki, että he ovat saaneet koulutusta perheiden kanssa työskentelyyn tarpeeksi. He ovat voineet itse suunnitella mitä koulutuksia haluavat. Eräs työntekijä kertoi, että hän lukee ammattikirjallisuutta myös työajan ulkopuolella.

”Semmosta koulutusta joka tähän meidän jaksamiseenki liittys, ei yksistään siihen perheeseen, vaan meidän, miten me jaksetaan porukassa meidän työyhteisössä, kun meillä on tämmöset asiakkaat, jotka vie meiltä aika paljon sitä voimavaraa.”

”No meillähän on, niinku sillä tavalla, et kyllä osallistutaan koulutusjuttuihin aina ku tulee joku, niinku saadaan ja tarvitaan koulutusta, mutta näinkin kyllä niinkun pärjätään.”

10.4 Kehitysideoita vauvaperheiden kanssa työskentelyyn tulevaisuudessa

Vauvaperheiden kanssa työskennellessä työntekijät toivat esille monia toimivia asioita. Toimivuuteen ja työskentelyyn vaikuttaa aina perheiden yksilöllisyys. Useimmiten koettiin arjen ja yhteistyön toimivan sekä perheiden luottavan työntekijöiden osaamiseen. Työntekijät mainitsivat, että pääosin heillä on hyvä ja vakaa ammattitaito ja he kokevat mallittamisen tärkeänä. Hyvä työyhteisö ja verkostot auttavat jaksamaan perheiden kanssa työskentelyssä. Vanhempien kanssa työskentelyssä otetaan huomioon perheen voimavarat ja perheitä tuetaan ympärivuorokautisesti.

”Meidän henkilökunta on niin ammattitaitonen niin, että se vanhempi, niinkun sen mallin kautta voi oppii tosi paljon asioita.”

Työntekijät mainitsivat myös kehitysideoita, joiden avulla voisi tulevaisuudessa parantaa työskentelyä vauvaperheiden kanssa. Tärkeäksi nähtiin äidin viriketoiminnan ylläpitäminen erilaisten toimintojen avulla vanhemman voimavaroja tukien ja arvostaen. Muutamat työntekijöistä kertoivat, että tiedonkulkua ja sääntöjen yhdenmukaisuutta pitäisi parantaa osastolla. Eräs työntekijä mainitsi, että työyhteisössä käydään välillä keskustelua siitä, että kaikki perheet eivät pysty toimimaan samalla tavoin sääntöjen mukaisesti. Osa työntekijöistä pohti, voisiko vauvaperheille olla kenties oma osasto tai omat työntekijät. Eräs työntekijä myös ehdotti, että vauvaperheille olisi suunnattu omia työvuoroja, jolloin työntekijä sitoutuisi vain perheen kanssa työskentelyyn. Suunnitelmallisuus nähtiin yhdeksi tärkeäksi kehitysideaksi. Tulevaisuudessa toivottiin, että perheen kotiin saattaminen olisi pitkäkestoisempaa rinnalla kulkemista.

”Suunnitelmallisuuteen sitä lisää, sitä jäsennellympää, et tietysti perheen voimavarojen mukkaan myöskin, et miten siinä mennään ja sitten se, että myöskin muuta toimintaa tavallaan tuohon kytkettynä sitten.”

”Varmasti just se semmosen semmonen ymmärrys, et kaikki ei tarvii toimia just, niinku niinku meillä tehään, et meidän pitäis vähä niinku laajemmin kahtoo näitä, et joka perheessä eletään vähän eri tavalla, et sieltä löytää sit se kultanen keskitie, et tuota mikä myö niinku sallitaan ja mihinkä sit puututaan, et vähän siihen ehkä semmosta joustoa.”

Työn kehittämiseen vaikuttaa osaltaan myös oikeanlainen resurssien kohdentaminen.

Suurin osa työntekijöistä koki, että henkilökuntaa työskentelyyn on ainakin ajoittain liian vähän. Henkilökunnan puute vaikuttaa perheiden kanssa tehtävään työhön ja sen laatuun. Osastolla myös ajanpuute nähdään ongelmana, joka vaikuttaa perheiden kanssa työskentelyyn. Muutama työntekijä mainitsi, että osastolla on liikaa yksinsijoitettuja lapsia, jolloin työntekijöillä ei ole tarpeeksi aikaa vauvaperheille. Puolet työntekijöistä koki osaston tilat liian pieninä vauvaperheiden kanssa työskentelyyn ja muutama ehdotikin perheille erillisiä tiloja tai omaa osastoa. Eräs työntekijä mainitsi, että työntekijöiden mielipiteitä ei kuunnella tarpeeksi resursseista puhuttaessa.

”Tuntuu, et joutuu liian monneen paikkaan jakkaantummaan ja sit siitä tulee semmonen olo, et en oo tehny riittävän hyvin, vaikka se ei suoraan oo, niinku itestä johtuvaa, vaan siitä ajasta.”

”Meidän on vaan tätä työtä koitettava tehdä mahdollisimman hyvin näissä olosuhteissa, mitä meillä on.”

Työntekijät kokivat työmenetelmien käytön vauvaperheiden kanssa työskennellessä tärkeäksi. Työmenetelmien käyttöä haluttaisiin lisätä: esimerkiksi videoinnin, tulevaisuuden- ja menneisyyden muistelun, Pikku Portaiden ja kahdenkeskisten keskustelujen nähtiin olevan hyviä ja toimivia menetelmiä. Useimmiten työmenetelmien käyttöön tarvittaisiin enemmän aikaa ja perehdytystä. Työmenetelmien käyttö myös koettiin olevan omahoitajan innostuksesta riippuvaista.

”Kaikkihan nämä menetelmät on, että eihän ne (vauvaperheet) niitä ossaa niitä, niinku tietenkään pyytää, sehän on ihan työntekijästä lähtösin olevia menetelmiä.”

Työntekijät kokivat, että vauvaperheet ovat olleet tyytyväisiä sijoitukseen. Vauvaperheet ovat antaneet työntekijöille positiivista palautetta ja osa perheistä on pitänyt yhteyttä osastojakson jälkeen. Vauvaperheiden kehitysideat ovat kohdentuneet pääosin arkiin asioihin, kuten vierailuaikoihin, kodinhoidollisiin tehtäviin ja ruokaan. Huomauttamista on tullut myös työntekijöiden empaattisuuden puuttumisesta ja siitä, että lapsen hoitoa ei neuvottaisi monella eri tavalla. Vanhemmat olivat myös toivoneet, että samat työntekijät jatkaisivat osastojakson jälkeen myös kotona. Pari työntekijää on jäänyt pohtimaan vauvaperheiltä saadun palautteen jälkeen, voisiko osastolla olla lisää tekemistä ja kuunnellaanko vanhempia tarpeeksi. Muutama työntekijä ehdotti, että lähtölomaketta ja sen täyttämistä voisi kehittää, niin että useampi perhe vastaisi lomakkeeseen osastojakson päätyttyä.

”Osa asiakkaista on kokenu, että mejän työskentely ei oo ollu tota riittävä’n empaattista, et on tullu käskyjä, kieltoja, tämmöstä niin sanotusti rumasti sanomista.”

11 JOHTOPÄÄTÖKSET

11. 1 Tutkimustulosten johtopäätöksiä

Opinnäytetyössämme kartoitettiin ensimmäisenä työntekijöiden kokemuksia vauvaperheiden sijoituksen tavoitteiden toteutumisesta. Vauvala-osastolla on keskeiset vauvaperheille suunnatut tavoitteet, jotka ohjaavat työskentelyä. Näiden tavoitteiden lisäksi jokaiselle vauvaperheelle sovitaan yksilökohtaiset tavoitteet osastojaksolle. (Vauvalan perehdytyskansio 2009.) Työntekijöiden mielestä vauvala-osaston tavoitteet ovat toteutuneet melko hyvin ja vauvaperheet ovat hyötynneet koko perheen sijoituksesta. Työntekijät ovat kokeneet onnistuvansa työskentelemään tavoitteiden mukaan tapauskohtaisesti. Tavoitteiden toteutumiseen ovat vaikuttaneet perhekohtaiset erot ja perheiden sitoutuminen sijoitukseen. Vauvaperheiden kanssa työskenneltäessä koetaan onnistumisia ja epäonnistumisia, jotka ovat normaalia vauvaperheen arkea. Mielestämme työntekijät toivat hyvin esille sen, että jokainen asiakas kohdataan yksilönä ja häntä on kunnioitet-

tava tasavertaisena ongelmistaan huolimatta. Huomasimme, että työntekijöillä on vakaa ammattitaito ja he ajattelevat aina lapsen parasta vanhempien tilanteesta huolimatta.

Vauvalassa vauvaperheiden kanssa työskentely on tavoitteellista. Tavoitteet tulee suunnitella aina yhdessä asiakkaan kanssa, jolloin työntekijän ja asiakkaan on helpompi keskittyä olennaisiin asioihin. Tavoitteiden kirjaaminen ja ääneen sanominen yhdessä asiakkaan kanssa auttavat asiakasta hahmottamaan tilannettaan ja hänen on helpompi sitoutua tavoitteisiin. (Vilén, Leppämäki & Ekström 2008, 73–74.) Vauvalassa tavoitteita pidetään sopivina ja realistisina, sillä ne ohjaavat työntekoa ja ovat lapsen edun mukaisia. On tärkeää, että tavoitteisiin palataan tietyin aikavälien, jolloin katsotaan asiakkaan voimavarat ja mahdollinen lisätuen tarve. (Vilén yms. 2008, 74). Tavoitteiden tarkoituksenmukaisuutta ja realistisuutta arvioitaessa otetaan huomioon vanhempien voimavarat, tavoitteiden saavuttamisen tiellä olevat esteet ja tavoitteisiin pääsyn riippuminen muista, kuin vanhemmista. (Järvinen yms. 2007, 78). Työntekijät pitävät tavoitteissa tärkeänä vanhemman ja lapsen vuorovaikutuksen tukemista. Tavoitteissa on aina tärkeää huomioida perhekohtaisuus, joka nousikin opinnäytetyömme eri vaiheissa tärkeäksi ja huomionarvoiseksi asiaksi.

Halusimme tutkia toisena osa-alueena työntekijöiden kokemuksia sijoitettujen vauvaperheiden vanhempi-lapsisuhteesta. Vanhempi-lapsisuhteen perusta muodostuu lapsuuden varhaisvaiheissa. Suhde kehittyy vuorovaikutuksessa vauvan kanssa koko elämän ajan ja näin ollen on tärkeää, että vanhempi-lapsisuhdetta tuetaan vauvan syntymästä alkaen. (Järvinen yms. 2007, 90.) Vauvalan työntekijät kokevat vanhempi-lapsisuhteen erilaisiksi riippuen perheestä. Suhteeseen koettiin vaikuttavan vanhemman omat taustat, lapsuus ja esimerkiksi päihde- ja mielenterveysongelmat. Positiivisena koemme, että suurin osa työntekijöistä koki onnistuneensa vanhempi-lapsisuhteen tukemisessa. Haastatteluissa nousi ilmi, että opastaminen ja mallittaminen keskustelun ohessa tukevat vanhempi-lapsisuhdetta. Työssä koettiin myös tärkeäksi vanhemman rinnalla kulkeminen ja voimavarojen tukeminen arjen pienissä asioissa. Mielestämme edellä mainitut asiat ovat hyvin keskeisiä ja tärkeitä vauvan ja vanhemman hyvinvoinnin kannalta. Opinnäytetyössämme ilmeni, että vanhemman ja lapsen välisen suhteen koettiin muuttuvan paremmaksi sijoituksen aikana. Työntekijät totesivat laitosoilla olevan vaikutusta, niin positiivisesti, kuin negatiivisesti vanhempi-lapsisuhteeseen. Mielestämme on tärkeää, että suhde on vuorovaikutteinen, turvallinen ja rakastava, jotta lapselle kehittyy

perusturvallisuuden tunne. Vanhempi-lapsisuhteen ollessa vakaa, lapsella on mahdollisuus onnelliseen ja tasapainoiseen elämään. (Järvinen yms. 2007, 90.)

Opinnäytetyössämme selvitimme, kuinka työntekijät kokevat yhteistyön vauvaperheiden kanssa toimivan. Yhteistyö on mielestämme hyvin keskeinen asia kehittäessä työskentelyä ja halusimme selvittää sen toimivuutta. Huomionarvoista on, että yhteistyöhön vauvaperheiden kanssa vaikuttavat perheiden sijoituksen tulokset. Suurin osa työntekijöistä koki, että yhteistyö vanhempien kanssa on avointa ja toimivaa, mutta ajoittain yhteistyö koettiin myös haastavaksi. Yhteistyön lähtökohdista työntekijät pitivät tärkeänä, että he saavat heti sijoituksen alussa hyvän luottamussuhteen vanhempiin. Tutkimuksessa kävi myös ilmi, että perheet voivat tarvittaessa pyytää apua kaikilta työntekijöiltä, mikä on mielestämme ensiarvoisen tärkeää.

Vauvaperheiden sijoittaminen osastolle on vielä melko uutta, joten työskentely perheiden kanssa etsii vielä paikkaansa. Perheiden läsnäolo osastolla vaikuttaa työntekijöiden työntekoon ja työyhteisöön. Työntekijät toivat esille muun muassa, että vanhempien läsnä ollessa on muistettava vaitiolovelvollisuus ja esimerkiksi toimiminen. Huomioimme haastattelujen edetessä vauvalassa olevan hyvä työyhteisö ja työntekijät toivatkin ilmi, että he pystyvät keskustelemaan avoimesti työyhteisön sisällä. Koemme tärkeänä työyhteisön toimivuuden, joka antaa voimavaroja haastavassa ja tärkeässä työssä. Työntekijät mainitsivat tärkeänä yhteistyön toimivuuden vanhempien kanssa ja vanhempien vaikutusmahdollisuudet heitä koskevista asioista. Halusimme tutkimuksemme kartoittaa myös jatkokoulutusten tarvetta, jolla on mielestämme vaikutusta yhteistyön toimivuuteen perheiden kanssa. Ihmettelimme, että vain reilu puolet työntekijöistä koki tarvitsevansa lisäkoulutusta vauvaperheiden kanssa työskentelyyn. Mielestämme tähän syynä voi olla, että suurimmalla osalla työntekijöistä on pitkä ja vakaa työhistoria takanaan, joka on tuonut heille mukanaan tietoa ja kokemusta.

Viimeisenä osa-alueena halusimme kartoittaa mahdollisia kehitysideoita vauvaperheiden kanssa työskentelyyn tulevaisuudessa. Mikään toiminta ei ole täydellistä ja kehittäminen on tärkeää työn jatkuvuuden kannalta. Vauvalan työyhteisö halusi meidän tutkivan erityisesti työn kehittymismahdollisuuksia, sillä kokemusta perheiden kanssa työskentelystä on vielä melko vähän. Koemme, että vauvalan toimintaa voidaan kehittää

tutkimuksemme kautta ja samalla tuomme työntekijöiden äänet kuuluviin kehitysehdotusten suhteen.

Opinnäytetyömme haastatteluissa työntekijät toivat esille monia toimivia asioita, mutta työskentelyssä koettiin olevan myös paljon kehitettävää. Huomasimme, että kehitysideoissa ei noudatettu yhteistä linjaa, vaan kehitysideat poikkesivat paljonkin toisistaan. Positiivisena asiana näimme, että työntekijät kokivat heillä olevan vankka ammattitaito lapsen hoitoon ja arjessa selviytymiseen liittyvissä asioissa. Mielenkiintoinen huomio oli, että vanhempien kanssa työskentely koettiin haastavana ja vielä melko hankalanaakin työmuotona. Työntekijät toivat myös esille, että vanhempien kanssa työskentelylle ei löydy aina tarpeeksi aikaa ja resursseja. Vanhempien kanssa työskenneltäessä työmenetelmien käyttö on tärkeä osa vanhemmuuden tukemista, mutta menetelmien opettelemiseen ja käyttämiseen työntekijöillä ei ole heidän halustaan huolimatta tarpeeksi aikaa. Ikävänä asiana koemme työntekijöille ja heidän kauttaan vanhemmille suunnatut liian vähäiset resurssit, jotka vaikuttavat koko vauvaperheen hyvinvointiin ja arjessa selviytymiseen. Positiivista oli kuitenkin huomata, että vauvaperheet ovat hyötyneet sijoituksesta ja he ovat antaneet työntekijöille hyvää palautetta.

Opinnäytetyössämme kävi ilmi, että haasteellisinta kehittämisessä on resurssien lisääminen. Tämä on ikävää, sillä työntekijöillä ei ole juurikaan vaikutusvaltaa resurssien kohdentamisessa. Huomion arvoista on, että työntekijöitä on ajoittain liian vähän asiakasmäärään nähden, joka tuo kiirettä osastolle. Osa työntekijöistä myös näki, että vauvaperheet voisivat olla sijoitettuina erillisiin tiloihin tai he saisivat omat työntekijät nykyiselle osastolleen. Hyvällä suunnitelmallisuudella voidaan kohentaa työskentelyä perheiden kanssa, mutta osa työntekijöistä toi ilmi, että suunnitelmallisuuteen ei ole panostettu riittävästi. Ulkopuolisen silmin ihmetystä herättää resurssien puute ja niiden kohdentaminen. Valitettavasti liian moni työntekijöistä on tottunut resurssien puutteen tuomaan tilanteeseen ja sitä kautta jopa hyväksynyt tilanteen. Pohdimme resurssipulan syitä ja mietimme, onko nykyisellä heikentyneellä taloudellisella tilanteella vaikutusta resurssien saatavuuteen. Mielestämme vauvalassa työntekijöiden voimavarana on kuitenkin hyvä työyhteisö, joka vie työntekijöitä eteenpäin puutteista ja ongelmista huolimatta.

11.2 Vertailua aikaisempiin tutkimuksiin

Niina Lahtisen tekemä opinnäytetyö vauvalaan noudatti hyvin samoja tutkimustuloksia kuin meidän opinnäytetyömme kaksi ensimmäistä osa-aluetta. Opinnäytetyö on tehty kaksi vuotta sitten ja pääosin työskentely on pysynyt vauvalassa samankaltaisena. Havainnointi, vauvan näkyväksi tekeminen, ohjaaminen, tukeminen ja keskustelu koetaan edelleen tärkeiksi vanhemman tukemisen muodoiksi vauvalassa. Lastensuojelussa vanhemman kokonaisvaltainen huomiointi onkin työskentelyn kulmakiviä. Mallia antamalla ja keskustelun avulla vanhemman omat voimavarat nousevat esiin ja vanhempi oivaltaa lapsen hoidon keskeisimpiä asioita. Huomioitavaa oli myös Lahtisen kuin meidänkin tutkimuksessa vanhempien itsetunnon kohottaminen. Kummassakaan tutkimuksessa asia ei suoranaisesti tullut ilmi, mutta suorista sitaateista voi tehdä johtopäätöksen, että vanhempien kehuminen lisää heidän itsetuntoaan, joka lisää varmuutta lapsen hoitamiseen.

Hanna Leskisen opinnäytetyössä tärkeiksi asioiksi nousi vertaistuen merkitys. Vertaistuki mainittiin myös meidän opinnäytetyössämme, mutta vauvalassa vertaistuki jää vielä melko vähälle, sillä vain kaksi vauvaperhettä voi olla sijoitettuina samaan aikaan. Työntekijät toivat kehitysideoissa ilmi, että mikäli vauvaperheet saisivat oman osastonsa, voisi vertaistukea hyödyntää työskentelyssä enemmän. Leskisen opinnäytetyössä arjen eläminen yhdessä asiakkaan kanssa on tärkeää varhaisen vuorovaikutuksen tukemisen kannalta. Huomioitavaa onkin, että vauvaperheen arki on perheestä riippumatta melko samanlaista ja useimmiten kaikki vanhemmat kamppailevat samojen asioiden parissa. Parhaiten vanhempia tuetaan juuri arjen askareita yhdessä tekemällä ja neuvomalla.

Christa Hirvilammin pro gradussa kartoitettiin lastentarhanopettajien käsityksiä vanhemmuuden tukemisesta. Vanhemmuuden tukeminen tuli ilmi meidän tutkimustuloksista ja näin ollen pystymme vertailemaan tutkimuksia keskenään. Mielenkiintoista on huomata, että myös päivähoidossa vanhemmuuden tukeminen nähdään haastavana ja tukemisen arvoisena asiana. Vanhemmuus on nykyaikana usein kateissa myös päivähoidon asiakkailta ja päivähoidon ammattilaiset näkevät vanhemmuuden tukemisen arkipäiväisenä haasteena. Hirvilammin tutkielmassa tuli ilmi, että lastentarhanopettajat kokevat vuorovaikutuksen vanhempien kanssa tukevana ja tärkeänä asiana. Myös vau-

valan työntekijät kokivat vanhemmuuden tukemisen olevan keskustelua ja vuorovaikutusta vanhempien kanssa. Hirvilammin tutkimustuloksissa nousi myös esille, että ammattilaiset kokevat vanhempien auktoriteetin olevan kateissa ja monessa perheessä lapsi on ottanut vallan itselleen. Johtopäätöksenä voisi todeta, että vanhemmuus koetaan nykyään haastavaksi ja jopa ongelmalliseksi, perheistä riippumatta.

12 POHDINTA

12.1 Luotettavuuden ja eettisyyden tarkastelua

Opinnäytetyössämme luotettavuus ja eettisyys ovat merkittäviä asioita, jotka ovat kulkeneet rinnalla koko opinnäytetyöprosessin ajan. Pyrimme tietoisesti noudattamaan eettisiä periaatteita sekä huomioimaan luotettavuuteen liittyviä asioita. Tulevina sosiaalialan ammattilaisina koemme opinnäytetyömme merkittävänä sosiaalialan eettisten periaatteiden näkökulmasta, joista keskeisimpiä ovat ihmisarvo ja oikeudenmukaisuus, syrjäytymisen ehkäiseminen, elämänhallinnan edistäminen, sekä osallisuuden edistäminen.

Luotettavuuden pohtiminen on ollut oleellinen osa opinnäytetyöprosessia. Jo prosessin alkumetreillä luotettavuutta mitataan ja punnitaan, mutta erityisesti kiinnitimme siihen huomiota tutkimuksen toteutusvaiheessa. Aloitimme tutkimuksen toteutuksen tutustumalla luotettaviin teorialähteisiin, jonka jälkeen siirryimme haastatteluprosessiin laatimalla monipuolisen ja laajan teemahaastattelurungon tutkimusongelmiimme pohjautuen. Ennen varsinaisia haastatteluita järjestimme esihaastattelun, joka antoi varmuutta ja kokemusta haastattelijoina. Esihaastattelun aikana tulkitsimme, että haastatteluteemat eivät olleet johdatteluvia tai puolueellisia eivätkä määritelleet haastateltavaa antamaan tietynlaisia vastauksia.

Toimimme alusta alkaen luottamuksellisesti ja avoimesti yhteistyökumppanimme kanssa. Annoimme työntekijöille mahdollisuuden tuoda esille opinnäytetyömme kannalta huomioitavia asioita ja halusimme kunnioittaa heidän mielipiteitään. Haastatteluiden

kuluessa työntekijöillä oli mahdollisuus puhua luottamuksellisesti niin, että heidän vastauksia ei voi tunnistaa opinnäytetyömme tuloksista.

Monipuolisista haastatteluteemoista ja kattavasta kohderyhmästä huolimatta tutkimustuloksia voi heikentää meidän kokemattomuutemme haastattelijoina esihaastattelusta huolimatta. Luotettavuuden kannalta olisimme voineet ehkäistä mahdollisia vastausten samankaltaisuuksia ja päällekkäisyyksiä näyttämällä työntekijöille haastattelurungon etukäteen, jolloin he olisivat voineet valmistautua kysymyksiin paremmin. Toisaalta työntekijöiden valmistautuminen haastatteluun olisi voinut heikentää luotettavuutta, sillä haastateltava voi antaa sosiaalisesti suotavia vastauksia antaakseen itsestään paremman tai tietävämmän kuvan. (Hirsjärvi yms. 2007, 201).

Tutkimustulosten kerronnassa pyrimme mahdollisimman tarkkoihin ja rehellisiin tuloksiin. Halusimme kuvata tulokset mahdollisimman yksityiskohtaisesti, jotta mahdollisilta väärinkäsityksiltä vältyttäisiin. Tulosten kerronnassa apuna käytettävät haastattelijoiden sitaattit antavat lukijalle luotettavamman ja selkeämmän käsityksen aiheesta. Tutkimustulosten analysoinnin jälkeen säilytimme haastattelumateriaalit ulkopuolisten ulottumattomissa ja hävitämme tutkimusaineiston opinnäytetyöprosessin päättyessä.

12.2 Opinnäytetyöprosessi

Opinnäytetyöprosessimme on ollut mielenkiintoinen ja avartava, mutta ajoittain haasteellinen. Opinnäytetyöprosessimme alkoi talvella 2009, jolloin aloimme pohtia meitä kiinnostavia aiheita. Useiden vastoinkäymisten ja pettymysten jälkeen löysimme yhteistyökumppanin syksyllä 2009, mikä käynnisti nykyisen opinnäytetyömme. Koimme helpotuksena ja tärkeänä yhteistyökumppanin löytymisen, jolloin hyöty työstämme on merkittävämpi ja laaja-alaisempi. Yhteistyökumppanimme ohjasi ja neuvoi meitä opinnäytetyön aloitusvaiheessa. Koimme tuen ja ohjauksen etenkin prosessin aloitusvaiheessa hyvin tärkeäksi, sillä omat ajatukset ja motivaatio tulevasta olivat vielä melko hukassa. Työntekijöiden positiivisuus ja luottavaisuus opinnäytetyötämme kohtaan antoi meille kunnianhimoa ja motivaatiota työn eteenpäin viemiseen. Alkukankaluuksien jälkeen pääsimme hyvään vauhtiin, jolloin mielenkiintomme todella heräsi opinnäytetyötämme kohtaan.

Opinnäytetyöprosessi eteni sujuvasti, sillä tunnumme toisemme ja tiedämme toistemme työskentelytavat. Meille oli alusta alkaen selvää, että teemme opinnäytetyön yhdessä, sillä meitä kiinnostavat samat asiat ja tavoitteet työskentelyyn ovat olleet samankaltaiset alusta lähtien. Olemme kokeneet parityöskentelyn rikastuttavaksi, kasvattavaksi ja mukavaksi kokemukseksi. Olemme tukeneet ja neuvoneet toisiamme väsymisen hetkillä ja koemmekin toistemme läsnäolon olleen suurena voimavarana prosessimme aikana. Kirjoitimme opinnäytetyömme pääosin yhdessä ja huomasimme meillä olevan samanlainen tyyli kirjoittaa ja tulkita tekstiä. Saimme opinnäytetyöhön molempien näkökulman, jolloin siitä tuli kattavampi ja monipuolisempi. Huomioimme aina myös molempien mielialat, jolloin saimme opinnäytetyöstämme ehjän ja kokonaisvaltaisen. Positiivisena ja yllättävänäkin koemme, että välttyimme prosessin aikana suurilta keskinäisiltä ristiriidoilta ja aikatauluongelmilta. Prosessin aikana opimme paljon toisiltamme ja lähtökohdat opinnäytetyön toteuttamiselle olivat alusta alkaen mielestämme hyvät.

Varasimme opinnäytetyöhömmä riittävästi aikaa sekä voimavaroja. Varauduimme jo alkuvaiheista lähtien mahdollisiin ongelmiin ja pettymyksiin, joten pyrimme tekemään aikataulusta mahdollisimman väljän ja realistisen. Aikataulu eteni sovitusti ja yhdessä toimiminen osoittautui tehokkaaksi ja hyväksi työskentelymuodoksi. Positiiviseksi koemme, että aloitimme opinnäytetyön teon teorian tietoon tutustumalla ja kirjoittamisella. Teoriaan tutustuminen antoi meille varmuutta ja lisätietoa opinnäytetyöaiheestamme, jolloin haastatteluiden suunnittelu ja toteuttaminen olivat helpompaa. Prosessin aikana pyrimme välttämään liikaa stressiä ja huolehdimme riittävästä vapaa-ajasta, jolloin motivaatio säilyi korkeana koko prosessin ajan. Opinnäytetyön toteutus haastatteluiden eteni mutkattomasti, josta voimme kiittää toisiamme sekä yhteistyökumppania.

Opinnäytetyöprosessin aikana opimme tutkimusprosessiin kuuluvista eri vaiheista ja niiden merkityksistä opinnäytetyölle. Oli mielenkiintoista huomata, kuinka monia eri vaiheita opinnäytetyö sisältää ja kuinka paljon aikaa oli varattava ajatustyöskentelylle ja asioiden sisäistämiseen. Opinnäytetyöprosessin aikana opimme paljon teorian tiedon hyödyntämisestä käytännön työssä, joka lisäsi ammatillista mielenkiintoa. Työtä tehdessä opimme, että kaikki toiminta pohjautuu teorian tietoon. Näin ollen koimme tärkeäksi esitellä opinnäytetyössämme teorian kautta vauvaperheiden sijoitusta ja siihen liittyviä

taustatekijöitä. Prosessin aikana ammatillinen otteemme on kehittynyt ja monipuolistunut sekä mielenkiintomme lastensuojelutyötä kohtaan on kasvanut entisestään.

Opinnäytetyöprosessin loppuvaiheilla meillä heräsi kysymyksiä siitä, jäikö opinnäytetyöaiheemme liian laaja-alaiseksi ja hajanaiseksi. Halusimme saada kuitenkin kokonaiskuvan vauvaperheen sijoituksesta ja siihen liittyvistä tekijöistä. Mielestämme yhdelläkin tutkimusongelman poisjättämisellä olisi voinut olla olennainen merkitys tutkimustulosten kannalta. Opinnäytetyöaiheen ollessa laaja, oli haasteellista etsiä ja käyttää sopivia ja luotettavia teorialähteitä. Tutustuessamme teorialähteisiin harjaannuimme löytämään sopivia tietolähteitä ja lopulta saimme mielestämme luotettavan ja ajankohtaisen teoriakokonaisuuden. Oikeanlaisen teorian löytämisen ja käyttämisen koimme teoriaosuutta kirjoittaessa ajoittain hankalana, mutta loppua kohden teoratiedon käsittely helpottui.

Koimme myös haastavana reflektoida omaa työskentelyämme, joka vei ajoittain voimavaroja työskentelystä. Pohdimme paljon sitä, kohtaavatko teoria ja tutkimusongelmat toisensa ja olisiko aihetta voinut kenties jakaa pienempiin osiin. Huomasimme myös päällekkäisyyttä haastattelijoiden vastauksissa, jonka olisimme voineet estää suunnitteleamalla haastattelurungon entistä tarkemmin. Haastatteluiden päätyttyä saimme kuitenkin hyvää palautetta työntekijöiltä, joka lisäsi varmuuttamme siitä, että tutkimusongelmat toivat monipuoliset vastaukset vauvaperheiden sijoitukseen liittyen.

Opinnäytetyöprosessi oli molempien ensimmäinen tutkimus, joten jo tutkimuskäsitteen sisäistäminen oli haastavaa ja aikaa vievää. Alkuvaikeuksista huolimatta opinnäytetyö eteni sujuvasti ja olemme tyytyväisiä lopputulokseen. Prosessin aikana opimme monia asioita, joita voisimme tehdä toisin, mutta olemme ylpeitä ensimmäiseen opinnäytetyöhömmе. Tulevina sosiaalialan ammattilaisina meille, sekä kollegoillemme on toivottavasti hyötyä opinnäytetyöstämme, sillä vauvaperheiden hyvinvoinnin esiin tuominen on ensiarvoisen tärkeää.

12.3 Jatkotutkimuksen aiheita

Opinnäytetyömme jatkotutkimusaiheeksi nousi kolme keskeistä tutkimusideaa. Ensimmäisenä jatkotutkimusaiheena voisi tutkia vauvaperheiden sijoitusta vanhempien näkö-

kulmasta. Vanhemmilta kartoitettaisiin, kuinka vauvaperheille suunnatut tavoitteet ovat toteutuneet, kuinka yhteistyö vauvalan työntekijöiden kanssa toimii, sekä millaisia kehitysideoita he näkisivät vauvalan toiminnassa. Mielestämme olisi mielenkiintoista ja tärkeää ottaa huomioon vauvaperheiden mielipiteet vauvalan toiminnassa ja sen kehittämisessä. Vanhempien huomioiminen työmuodon kehittämisessä antaa myös vauvaperheen vanhemmille tunteen, että heitä kuunnellaan ja kunnioitetaan. Toisena jatkotutkimusaiheena pohdimme tutkimusaiheemme uudelleen tutkimista muutaman vuoden kuluttua, jolloin toiminta on luultavasti vakiintunut. Tutkimustuloksia vertaamalla voidaan nähdä, onko toiminta samanlaista ja onko kehitystä tapahtunut. Mielestämme tämän kaltaisesta jatkotutkimuksesta olisi hyötyä vauvalan toiminnalle ja sen kehittämiselle. Kolmanneksi jatkotutkimusaiheeksi nousi tutkimusaihe, jossa kartoitetaan työntekijöiden kokemuksia vauvaperheen sijoituksesta, esimerkiksi eri paikkakunnalla sijaitsevassa lastensuojelun yksikössä tai ensi- ja turvakodissa. Näin ollen saataisiin vertailua eri yksiköiden toiminnasta.

LÄHTEET

- Gerhardt, Sue 2007. Rakkaus ratkaisee. Varhaisen vuorovaikutuksen merkitys aivojen kehitykselle. Helsinki: Edita Prima Oy.
- Helistin 2005. Vanhemmuuden roolit. Viitattu 3.2.2010.
<http://www.helistin.fi/?page=5824387&id=0113506>
- Hirsjärvi, Sirkka & Hurme, Helena 2000. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Yliopistopaino.
- Hirsjärvi, Sirkka & Hurme, Helena 2004. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Yliopistopaino.
- Hirsjärvi, Sirkka; Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula 2007. Tutki ja kirjoita. 13., osin uudistettu painos. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Hirsjärvi Sirkka; Remes, Pirkko & Sajavaara; Paula 2009. Tutki ja kirjoita. 15., uudistettu painos. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Hirvilampi, Christa 2002. Kohti vahvaa vanhemmuutta. Lastentarhanopettajien käsityksiä vanhemmuuden tukemisesta päiväkodissa. Jyväskylän yliopisto, varhaiskasvatuksen laitos. Kasvatustieteen pro gradu tutkielma.
- Holmberg, Tiina 2003. Lapset ja vanhempien päihdeongelma. Opas vanhemmille, lastensuojelun ammattilaisille ja muille lasten kanssa työskenteleville. Helsinki: Lasten keskus.
- Järvinen, Ritva; Lankinen, Aila; Taajamo, Terhi; Veistilä, Minna & Virolainen, Arja 2007. Perheen parhaaksi. Perhetyön arkea. Helsinki: Edita Prima Oy.
- Kalland, Mirjam 2003. Kiintymyssuhdeteorian kliininen merkitys. Soveltaminen erityistilanteissa. Teoksessa Jari Sinkkonen & Mirjam Kalland 2003. Varhaiset ihmissuhteet ja niiden häiriintyminen. Helsinki: WSOY.
- Kivijärvi, Marja 2003. Äidin sensitiivisyys varhaisessa vuorovaikutuksessa. Teoksessa Pirkko Niemelä, Pirkko Siltala & Tuula Tamminen 2003. Äidin ja vauvan varhainen vuorovaikutus. Helsinki: WSOY.
- Kristeri, Irene 2002. Vahvaan vanhemmuuteen. Helsinki: Kirjapaja Oy.
- Kuokkanen, Ritva; Kivirinta, Mervi; Määttänen, Jukka & Ockenström, Leena 2007. Kohti tutkivaa ammattikäytäntöä. Tampere: Diakonia ammattikorkeakoulu.
- Kuosmanen, Sinikka 2009. Vauvan ääntä etsimässä. Helsinki: Ensi- ja turvakotien liiton

raportti 11.

- Lahtinen, Niina 2008. Varhaisen vuorovaikutuksen tukeminen Alavanmäen perhetuki-keskuksen vauvalassa. Diakonia-ammattikorkeakoulu, Diak Etelä, Järvenpää. Sosiaalialan koulutusohjelma. Opinnäytetyö.
- Lastensuojelulaki 2007. 417/13.4.2007. Finlex – Valtion säädöstietopankki. Ajantasainen lainsäädäntö. Viitattu 7.1.2010.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417>
- Leskinen, Hanna 2007. ”Näistä ensimmäisistä vuosista kaikki on kiinni” - Ensikoti Pihlan työntekijöiden arviointia turvallisen kiintymyssuhteen ja varhaisen vuorovaikutuksen tukemisesta. Savonia-ammattikorkeakoulu, Iisalmen yksikkö. Sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala. Opinnäytetyö.
- Mannerheimin Lastensuojeluliitto ia. Varhainen vuorovaikutus ja aivojen kehitys lapsuusiässä. Viitattu 8.2. 2010.
http://vanhemmat.mll.fi/lapsi_kasvaa_ja_kehittyy/varhainen_vuorovaikutus_ja_aivojen_kehittyminen.php
- Mäkiranta, Marja 2003. Päihdeperheiden hoito työntekijän näkökulmasta. Teoksessa Pirkko Niemelä, Pirkko Siltala & Tuula Tamminen 2003. Äidin ja vauvan varhainen vuorovaikutus. Helsinki: WSOY.
- Pulma, Panu & Turpeinen, Oiva 1987. Suomen lastensuojelun historia. Helsinki: Lastensuojelun keskusliitto.
- Räty, Tapio 2004. Oikeusturvatekijät lastensuojelussa. Teoksessa Annamajja Puonti, Tuula Saarnio & Anne Hujala (toim.) 2004. Lastensuojelu tänään. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Räty, Tapio 2007. Uusi lastensuojelulaki. Helsinki: Edita Prima Oy.
- Saarinen, Salla 2009. Vanhemmuuden arviointi pienten lasten vastaanottokodissa. Teoksessa Ilona Tanskanen & Eeva Timonen-Kallio 2009. Lastensuojelun hyvät työkäytännöt. Turun ammattikorkeakoulun oppimateriaaleja 44. Turku: Turun ammattikorkeakoulu.
- Siltala, Pirkko 2003. Varhainen vuorovaikutus kokemuksen ja tutkimuksen valossa. Teoksessa Pirkko Niemelä, Pirkko Siltala & Tuula Tamminen 2003. Äidin ja vauvan varhainen vuorovaikutus. Helsinki: WSOY.
- Silvén, Maarit & Kouvo, Anna 2008. Onko läheisillä perhesuhteilla kauskantoisia vaikutuksia lastemme elämään? Teoksessa Anja Riitta Lahikainen, Raija-

- Leena Punamäki & Tuula Tamminen 2008. Kulttuuri lapsen kasvattajana. Helsinki: WSOY.
- Sinkkonen, Jari 2001. Lapsen puolesta. Helsinki: WSOY.
- Sinkkonen, Jari (toim.) 2003. Pesästä lentoon. Kirja lapsen kehityksestä kasvattajalle. Helsinki: WSOY.
- Sinkkonen, Jari & Kalland, Mirjam (toim.) 2001. Varhaiset ihmissuhteet ja niiden häiriintyminen. Helsinki: WSOY.
- Sosiaaliportti 2008. Avohuolto. Viitattu 8.1.2010. <http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/lastensuojelunkasikirja/tyoprosessi/avohuolto/>
- Sosiaaliportti 2008. Koko perheen sijoitus perhe- tai laitoshoitoon. Viitattu 17.1.2010. <http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/lastensuojelunkasikirja/tyoprosessi/avohuolto/muuttukitoimet/perheensijoitus/>
- Sosiaaliportti 2008. Työmenetelmät. Viitattu 18.12.2009. <http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/lastensuojelunkasikirja/tyovalineet/tyomenetelmat/>
- Sosiaaliportti 2009. Vauvatyö. Viitattu 8.1.2010. <https://sosiaaliportti.fi/fi-FI/lastensuojelunkasikirja/tyovalineet/tyomenetelmat/vauvatyö/>
- Tamminen, Tuula 2004. Olipa kerran lapsuus. Helsinki: WSOY.
- Taskinen, Sirpa 2007. Lastensuojelulaki (417/2007) Soveltamisopas. Stakes, sosiaali- ja terveystieteiden tutkimus- ja kehittämiskeskus. Oppaita 65. Helsinki.
- Timonen-Kallio, Eeva 2009. Työmenetelmät ammatillisten käytäntöjen vahvistajina. Teoksessa Ilona Tanskanen & Eeva Timonen-Kallio 2009. Lastensuojelun hyvät työkäytännöt. Turun ammattikorkeakoulun oppimateriaaleja 44. Turku: Turun ammattikorkeakoulu.
- Tulensalo, Laura & Ylä-Herranen, Tiina 2009. Avoimen dialogin ja verkostotyön mahdollisuudet lastensuojelussa. Teoksessa Ilona Tanskanen & Eeva Timonen-Kallio 2009. Lastensuojelun hyvät työkäytännöt. Turun ammattikorkeakoulun oppimateriaaleja 44. Turku: Turun ammattikorkeakoulu.
- Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Törrönen, Hannele 1998. Ehjänä perille. Kokemuksia lastensuojelun vauvatyön kehittämisestä. Helsinki: Ensi- ja turvakotien liiton julkaisu 18.
- Vauvalan perehdytyskansio 2009. Kuopio: Alavanmäen perhetukikeskus.

Vilén, Marika; Leppämäki, Päivi & Ekström, Leena 2008. Vuorovaikutuksellinen tutkiminen. Helsinki: WSOY.

Liite 1. Saatekirje vauvalaan

Hei vauvalan työntekijät!

14. 1. 2010

Kävimme joulukuussa kertomassa teille opinnäytetyöstämme, jonka teemme yhteistyössä vauvalan henkilökunnan kanssa. Opinnäytetyössämme kartoitamme teidän näkemyksiä vauvaperheen sijoituksen toteutumisesta. Tarkoituksenamme on haastatella teitä, työntekijöitä yksi kerrallaan temahaastattelun muodossa, jossa jokaiselle tulee mahdollisuus kertoa ajatuksiaan ja kokemuksiaan vauvaperheen sijoituksesta.

Tutkimuskysymyksiämme ovat:

- 1) **Kuinka työntekijät ovat kokeneet vauvaperheiden sijoitukseen liittyvien tavoitteiden toteutumisen?**
(Tavoitteina turvata lapsen hoidon ja huolenpidon tarpeet tukemalla/vahvistamalla lapsen ja vanhemman välistä vuorovaikutusta ja kiintymyssuhdetta. Autetaan vanhempia löytämään voimavaroja lapsen hoitamiseen ja arjessa selviytymiseen. – Vauvalan perehdytyskansio 2009.)
- 2) **Miten työntekijät kokevat sijoitettujen vauvaperheiden vanhempi-lapsisuhteen?**
- 3) **Kuinka työntekijät kokevat yhteistyön vauvaperheiden vanhempien kanssa toimivan?**
- 4) **Millä tavoin työntekijät kehittäisivät vauvaperheiden kanssa työskentelyä tulevaisuudessa?**

Haastattelun aikana teemme tarkentavia alakysymyksiä tutkimuskysymyksiin liittyen. Haastatteluihin varataan aikaa reilu tunti ja päivässä pyrimme haastattelemaan ainakin kaksi työntekijää.

Haastattelut tulemme tekemään teille helmikuussa 2010. Ajankohtina **1-2.2 (ma ja ti) ja 4-5.2 (to ja pe)** Tarvittaessa voimme jatkaa haastatteluja myös viikolle 6. Haastattelut teemme kahdestaan, niin että toinen toimii kirjaajana ja toinen haastattelija. Apunamme voimme käyttää myös nauhuria. Toivomme teiltä paljon mielipiteitä, ajatuksia ja kommentteja ja vapaata ja rentoa keskusteluilmapiiriä. Tarkoituksena olisi, että kaikki paikalla olevat työntekijät (ohjaajat) osallistuisivat arastelematta haastatteluunne! Tällä tavoin saamme mahdollisimman kattavan näkökulman vauvaperheen sijoituksesta ja mahdollisista kehittämishaasteista.

Muistatthan, että ei ole olemassa oikeita tai vääriä vastauksia!

Yhteistyöterveisin:

Merja Kiminki ja Mirka Miinalainen,
Diakonia-ammattikorkeakoulu, Pieksämäen yksikkö
Sosiaalialan koulutusohjelma, sosionomi (AMK)
lisänä lastentarhanopettajan kelpoisuus

Liite 2. Teemahaastattelurunko

1. Työntekijöiden kokemuksia vauvaperheiden sijoituksen tavoitteiden toteutumisesta

(Tavoitteena on turvata lapsen hoidon ja huolenpidon tarpeet tukemalla lapsen ja vanhemman välistä vuorovaikutusta sekä vahvistamalla lapsen ja vanhemman välistä kiintymyssuhdetta. Ohjaamalla, neuvomalla ja tukemalla autetaan vanhempia löytämään voimavaroja lapsen hoitamiseen ja arjessa selviytymiseen.)

- a. Tavoitteiden toteutuminen
- b. Työskentely tavoitteiden mukaisesti
- c. Tavoitteiden sopivuus vauvaperheille
- d. Työskentely ja käytettävät työmenetelmät tavoitteiden saavuttamiseksi
- e. Vauvaperheiden hyöty sijoituksesta

2. Työntekijöiden kokemuksia sijoitettujen vauvaperheiden vanhempi-lapsisuhteesta

- a. Sijoitettujen vauvaperheiden vanhempi-lapsisuhte
- b. Vanhempi-lapsisuhteeseen vaikuttavat tekijät
- c. Vanhempi-lapsisuhteen tukeminen, työmenetelmät
- d. Onnistuminen vanhempi-lapsisuhteen tukemisessa
- e. Vanhempi-lapsisuhteen muuttuminen sijoituksen aikana
- f. Laitosolojen vaikutus vanhempi-lapsisuhteeseen

3. Työntekijöiden kokemuksia yhteistyöstä vauvaperheiden vanhempien kanssa

- a. Yhteistyö vauvaperheiden vanhempien kanssa, toimivat & haasteelliset asiat
- b. Vanhempien läsnäolon vaikutus työntekeksi
- c. Vanhempien läsnäolon vaikutus työyhteisöön
- d. Keinoja yhteistyön toimivuuteen tulevaisuudessa
- e. Lisätiedon saaminen vanhempien kanssa työskentelystä

4. Työntekijöiden kehitysideoita vauvaperheiden kanssa työskentelyyn tulevaisuudessa

- a. Toimivat asiat
- b. Kehitettävät asiat
- c. Resurssien kohdentuminen
- d. Uudet työmenetelmät
- e. Kehitysideoita vauvaperheiltä

Jotain lisättävää aikaisempiin kysymyksiin tai muuta mainittavaa